

A vonatok indulása Budapestről.

Érvényes 1908 május hó 1-től.

A nyugati pályaudvaron				A keleti pályaudvaron			
vonal-szám	óra	perc	vonal neve	vonal-szám	óra	perc	vonal neve
102	1	00	kel. ost. Wien, Páris, Ostende, London	318	6	00	sz. v. Hatvan
143	5	35	exp. v. Rákospalota-Ujpest	28	6	25	sz. v. Nagy-Kanisza, Triest
112	5	15	sz. v. Érsekújvár	152	6	50	gy. v. Kassa, Csorba
124	5	30	" Szeged, Szolnok	1002	7	00	" (Fiume, Torino, Róma)
12	6	00	" " " " " " " "	302	7	05	" (Pecs, Vinkovce)
102	6	10	" " " " " " " "	902	7	10	" (Rutka)
502	6	40	" " " " " " " "	604	7	20	" (Ujvidék, Belgrád)
150	6	45	" " " " " " " "	1302	7	25	" (Gyulafehérvár, Nagyszéchenyi)
1401	7	00	gy. v. Rákospalota-Ujpest	402	7	35	sz. v. (Tovis, Brassó)
104	7	55	" Zsolna, Berlin	107	7	40	sz. v. (Maramarosziget)
154	8	00	sz. v. Wien	1103	7	40	sz. v. Fehring, Graz, Triest
712	8	50	" Dunakeszi-Alag	709	7	15	sz. v. Wien, Graz, Sopron
131	8	45	" " " " " " " "	700a	7	25	sz. v. (Kassa, Lemberg, Maramarosziget)
111	9	05	" " " " " " " "	149	7	30	" " " " " " " "
116	9	20	" " " " " " " "	1103	7	40	" " " " " " " "
153	9	35	" " " " " " " "	117	7	45	" " " " " " " "
78	9	40	gy. v. Rákospalota-Ujpest	501	7	50	" " " " " " " "
508	11	15	sz. v. (Bukarest, Bázias)	151	7	55	" " " " " " " "
158	11	25	" " " " " " " "	131	8	10	" " " " " " " "
179	11	35	" " " " " " " "	123	8	45	" " " " " " " "
744	11	55	" " " " " " " "	153	9	10	" " " " " " " "

délután				délután			
704	12	05	sz. v. Cegléd, Szolnok	610	12	20	sz. v. Arad, Tovis
104	12	10	" " " " " " " "	8	12	30	" Szombathely, Wien
100	12	15	" " " " " " " "	310	12	30	" Hatvan
123	12	25	" " " " " " " "	204	12	50	" Bicske
63	1	10	" " " " " " " "	322	1	25	" " " " " " " "
154	1	50	" " " " " " " "	1304	1	40	gy. v. (Fehring, Graz)
126	2	10	" " " " " " " "	504	1	50	sz. v. (Nagykanizsa)
104	2	15	" " " " " " " "	912	1	45	sz. v. (Kassa, Poprad, Felk.)
106	2	30	gy. v. Wien, Páris	602	2	00	sz. v. Szabitska, B.-Brod
140	2	35	" " " " " " " "	404	2	05	sz. v. Arad, Bukarest)
101	2	40	sz. v. Gaánia	4	2	05	sz. v. Wien, Páris
120	2	45	sz. v. Bukarest, Bázias	504	2	15	sz. v. Kassa, Lemberg
54	2	50	sz. v. Cegléd	22	2	25	sz. v. (Kozsvár, Tovis, Szatmár-Nemet)
140	2	55	" " " " " " " "	312	2	3	sz. v. Bicske
146	3	10	" " " " " " " "	110	2	40	" " " " " " " "
130	3	15	" " " " " " " "	1902	2	05	gy. v. (Eszék, Bosznobrod, Gyékényes)
716	3	30	" " " " " " " "	994	3	20	sz. v. (B.-Brod, Belgrád, Konstantinápoly)
198	5	05	gy. v. Hatvan, Szerencs	1022	3	25	v. v. Paks
185	5	20	sz. v. Szob	304	3	30	gy. v. Rutka, Berlin
124	6	00	" " " " " " " "	324	3	50	sz. v. (Zágráb, Fiume)
186	6	15	" " " " " " " "	1004	4	1	gy. v. (Róma, Nizza, Napoli)
124	6	25	" " " " " " " "	18	4	30	sz. v. Komárom
72	6	30	" " " " " " " "	6	5	15	gy. v. Győr, Sopron
118	6	40	" " " " " " " "	338	5	20	sz. v. Gödöllő
110	6	50	gy. v. Esztergom	508	5	40	" " " " " " " "
120	6	55	" " " " " " " "	308	5	55	" " " " " " " "
174	7	15	sz. v. Berlin, Pozsony, Wien	322	6	25	sz. v. Pécel
174	7	15	" " " " " " " "	916	6	30	sz. v. Kiskőrös
1429	7	15	" " " " " " " "	314	6	4	" " " " " " " "
710a	7	25	" " " " " " " "	1706	6	50	sz. v. (M. Sziget, Stanislau, Győr, Triest)
506	7	40	" " " " " " " "	316	7	40	" " " " " " " "
710	7	45	" " " " " " " "	1912	7	50	sz. v. (Pecs, Brod)
132	8	10	" " " " " " " "	24	8	15	" " " " " " " "
110	8	30	" " " " " " " "	514	8	25	" " " " " " " "
172	8	45	" " " " " " " "	1510	8	45	" " " " " " " "
1403	9	20	" " " " " " " "	302	9	15	sz. v. (Bukarest, Stanislau, Fehring, Graz, Triest)
118	10	00	" " " " " " " "	1306	9	25	sz. v. Arad, Brassó
706	10	15	gy. v. (Bukarest)	608	9	40	" " " " " " " "
17	10	30	sz. v. Rákospalota-Ujpest	910	10	10	" " " " " " " "
714	10	35	" " " " " " " "	12	10	50	" " " " " " " "
140	11	10	" " " " " " " "	1010	10	45	" " " " " " " "
902	11	20	keleti (Konstantinápoly)	506	10	45	gy. v. (Kassa, Csorba, Lemberg)
726	11	30	kel. ost. (Bukarest, Konstantinápoly)	338	11	10	v. v. (Rutka, Szerencs)

1) Vasár- és ünnepnapokon május 3-tól közlekedik.
 2) Vasár- és ünnepnapokon május 17-től bezárólag szeptember 13-ig közlekedik.
 3) Vasár- és ünnepnapokon május 17-től közlekedik.
 4) Pozsonyól Wienig csak június 1-től augusztus 31-ig közlekedik.
 5) Minden kedden, esütörtökön és vasárnap közlekedik.
 6) Minden szerdán és szombaton közlekedik.

A vonatok indulása Buda-Császárfürdőre.

délután			
101	6	00	sz. v. Esztergom
101	8	34	" " " " " " " "

délután

1014	12	03	sz. v. Esztergom
1014	1	35	" " " " " " " "
1006	2	11	" " " " " " " "
1008	6	30	" " " " " " " "
1010	8	22	" " " " " " " "

A vonatok indulása Budapest-Józsefvárosra.

délután			
334	7	00	sz. v. Páris

A vonatok érkezése Budapestre.

Érvényes 1908 május hó 1-től.

A nyugati pályaudvaron				A keleti pályaudvaron			
vonal-szám	óra	perc	vonal neve	vonal-szám	óra	perc	vonal neve
701	12	50	kel. ost. (Konstantinápoly, Bukarest)	313	4	40	sz. v. Tápiószec-ó
143	4	08	sz. v. Rákospalota-Ujpest	645	5	00	tszsz. (Máramaradna, Arad, Nagyvárad, Debreczen)
145	5	25	" " " " " " " "	339	5	10	v. v. Berlin, Rutka
721	5	30	" " " " " " " "	309	5	30	sz. v. Hatvan
721a	5	45	" " " " " " " "	707	5	45	" " " " " " " "
4101	5	50	" " " " " " " "	909	6	00	" " " " " " " "
139	6	00	" " " " " " " "	607	6	05	" " " " " " " "
503	6	15	" " " " " " " "	17	6	25	" " " " " " " "
147	6	19	" " " " " " " "	405	6	35	" " " " " " " "
3701	6	20	" " " " " " " "	1505	6	50	gy. v. (Lemberg, Kassa, Maramarosziget)
1407	6	35	" " " " " " " "	911	6	55	sz. v. Csorba, Kassa
217	7	05	(v.sz.sz.) Parkány-Nána	913	7	10	" " " " " " " "
709	7	15	sz. v. Bukarest, Bázias	507	7	20	" " " " " " " "
700a	7	25	sz. v. Cegléd	307	7	25	" " " " " " " "
149	7	30	" " " " " " " "	319a	7	30	" " " " " " " "
1103	7	40	" " " " " " " "	311	7	40	" " " " " " " "
117	7	45	" " " " " " " "	31	7	40	" " " " " " " "
501	7	50	" " " " " " " "	31	7	40	" " " " " " " "
151	7	55	" " " " " " " "	13	8	0	sz. v. (Kassa, Felegyháza)
131	8	10	" " " " " " " "	1309	8	15	" " " " " " " "
131	8	10	" " " " " " " "	509	8	30	" " " " " " " "
123	8	45	" " " " " " " "	313	8	45	" " " " " " " "
153	9	10	" " " " " " " "	1007	9	05	" " " " " " " "
705	9	20	gy. v. Szeved	13	9	20	" " " " " " " "
1403	9	30	" " " " " " " "	911	9	50	" " " " " " " "
1105	9	55	sz. v. (Berlin, Zsolna, Pozsony)	307	9	50	" " " " " " " "
155	10	20	" " " " " " " "	5	10	15	gy. v. Sopron, Győr
715	10	40	" " " " " " " "	27	10	35	sz. v. (Tovis, N. Kanizsa)
119	10	55	" " " " " " " "				

délután

157	12	05	sz. v. Rákospalota-Ujpest
159	12	55	" " " " " " " "
133	1	25	" " " " " " " "
703	1	50	gy. v. (Nagykanizsa)
103	1	40	sz. v. (Bukarest, Bázias)
161	2	25	sz. v. Dunakeszi-Alag
163	3	00	" " " " " " " "
507	3	20	" " " " " " " "
13a	4	0	" " " " " " " "
503	4	05	" " " " " " " "
127	4	10	" " " " " " " "
1107	5	00	" " " " " " " "
215	5	30	(v.sz.sz.) Érsekújvár
165	5	38	sz. v. Rákospalota-Ujpest
334	5	45	" " " " " " " "
115	5	55	" " " " " " " "
707	6	35	sz. v. (Bukarest, Bázias)
167	7	00	sz. v. Rákospalota-Ujpest
905	7	10	sz. v. Wien
7	7	30	sz. v. Temesvár, Bázias
1111	8	10	" " " " " " " "
157	8	20	" " " " " " " "
169	8	35	" " " " " " " "
125	8	50	" " " " " " " "
107	9	05	gy. v. Wien
711a	9	20	sz. v. Szolnok, Cegléd
1109	9	25	" " " " " " " "
503	9	35	" " " " " " " "
1405	9	45	gy. v. Berlin, Zsolna
171	10	05	sz. v. Dunakeszi-Alag
1130	10	15	" " " " " " " "
1419	10	20	" " " " " " " "
139	10	45	" " " " " " " "
723	10	50	" " " " " " " "
901	10	55	keleti (Konstantinápoly, Belgrád)
101	11	05	kel. ost. (London, Ostende)
1714	11	20	sz. v. Paris, Wien
121	11	35	" " " " " " " "

A vonatok érkezése Buda-Császárfürdőbe

délután			
1001	5	53	sz. v. Esztergom
1003	7	45	" " " " " " " "
1005	10	04	" " " " " " " "

délután

1007	5	17	sz. v. Esztergom
1011	8	21	" " " " " " " "
1013	9	21	" " " " " " " "
1015	10	4	" " " " " " " "

A vonatok érkezése Budapest-Józsefvárosra.

délután			
819	5	55	sz. v. Gödöllő

Budapest, 1908. június 18. 5. szám.

MAGYAR ZSIDÓ

ORTH. ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT
 MEGJELENIK KÉTSZER HAVONTA

□ □ □ □ SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL □ □ □ □ □
 BUDAPEST, VI, EÖTVÖS-UTCZA 19.
 Előfizetési díj: Egész évre 12 korona. Fél évre 6 korona.
 SZERKESZTIK ÉS A SZERKESZTÉSÉRT FELELŐEK: **GÁBEL JAKAB és HARTSTEIN LAJOS**
 Hirdetéseket elfogad a kiadóhivatal megállapodás szerint.

A két felekezeti.
 III.
 (Befejező cikk.)

Előző cikkemben kimutattam, hogy az orthodoxok és neologok két egészen különvált felekezeti képeznek. A különválasztás okok dogmáiak és ritusbeliek. Az orthodoxok erős hittel ragaszkodnak ősi vallásukhoz, amint az a Schulchan-Aruch-ban kodifikálva van, vallásukat Istentől eredőnek tartják, melyből önként következnek, hogy vallási téren megalkuvást nem tűrhetnek, a viszonyokhoz való alkalmazkodásnak való megengedhetőségét el nem ismerhetik. Eléggé szabadelvűek ugyan, hogy senkinek a magánéletét nem kutatják, az egyéni szabadságot nem bolygatják, de viszont szigorúan megkövetelik, hogy a hitközség mint ilyen vallási intézményeiben, vezetésében és rituáljaiban mindenben a hamisítatlan ősi vallásnak és tradíciónak megfeleljen.

ennek a logikai következménye csak a teljes hitehagyottság és vallástalanság lehet. Aktákkal bizonyítottam, hogy 1870. és 71-ben hazánk akkori vezetői és pártvezérei, u. m. Deák Ferencz, Jókai Mór, Ghiczey Kálmán, Zsedényi Ede és később 1874-ben még Irányi Dániel, Tisza Kálmán, Tisza László stb. mindnyájan a zsidóság orth. és neolog külön felekezeteiről beszéltek. Ezt kimondta az 1870. és 71-ben a törvényhozásnak két rendbeli egyhangulag hozott határozata. Ezt ösmerték el a neologok maguk is az 1870. évben a képviselőházhoz beadott emlékiratukban. Kimondja az orth. külön aut. felekezeti, a királyilag szentesített orth. izr. orsz. szervezeti szab

képes az illető előadó vagy osztályvezető, a neki ismeretlen téren helyesen és igazságosan elbírálni az előtte fekvő vallási és felekezeti kérdéseket. Ez szűli a képtelentől képtelenebb és furcsábbnál furcsább döntéseket és intézkedéseket. Különben is szeretném azt a forrást ösmerni, melyből egyik-másik referens azon jogot meríti, hogy egy az én vallásom parancsa szerint disqualifikált metszőt vagy rabbit ő megfelelőnek és képesítettnek nyilváníthatja! Pedig ilyen és hasonló furcsaságok gyakran fordulnak elő még akkor is, ha mint mondám egy jóhiszemű előadó intézi a vallásügyeket. Az ég irgalmazzon azonban, ha véletlenül egy nem jóakaró ideges, vagy epemájú úr lett a hatalmas, legfőbb öre és oltalmazója (!) a neki idegen felekezetnek, akkor sajnálatra méltóak azok, kik hivatalból kénytelenek a felekezet bajos ügyeivel foglalkozni.

Nem állítom, hogy ez tényleg így van, de a jelenlegi rendezetlenségek mellett, meg van erre a lehetőség. Ily lehető eshetőségeknek nem lehet, nem szabad egy felekezetet, a hazai polgároknak egy tekintélyes részét kitenni. Az államhatalomnak kötelessége, minden felekezetnek a teljes önrendelkezési jogát megadni, mert bélyöbe üti a lelkiismereti és vallásgyakorlati szabadságot, ha a vallásra felügyeleti, rendelkezési és ítélkezési jogot egy Péter vagy Pál nevű hozzá nem értő és mert más vallású, hozzá nem is érthető előadóra ruházza.

Ha a neologok külön autonómiájukat nem firszirozzák, még menthetők, egyrészt mert ők hatalmi vágyból és egyéni nagyobb érvényesülési okokból inkább óhajtják az egységes autonómiát, — ezen lehetetlen állapot után sóvárognak és várnak; — másrészt pedig az általuk is némelykor észlelt sérelmek nem érintik annyira vallási érzelmeiket, mert hiszen vallási aggályaik rabbinál, metszőnél, vagy más intézménynél alig lehet. De szent kötelessége az orthodox zsidóságnak, hogy a saját külön teljes autonómiáját minél előbb megszerezze, nehogy vallási és felekezeti ügyeiben a véletlennek és szeszélynek ki legyen szolgálva.

A vallásügyi kormány jelenlegi vezetőinek egész multja garancia arra, hogy amennyiben felekezetünk vezetősége komolyan és energikusan fogja szorgalmazni autonómiánknak teljes kiépítését és biztosítását, akkor náluk a legmeszszebbmenő előzékenységet és támogatást fogjuk találni. A mostani kedvező alkalmat elszalasztani, bűn és árulás lenne felekezetünkkel szemben. Hiszen csak igen ritkán fordul elő, hogy felvilágosodottság, jogtisztélet, európai hírű nagyműveltség párosulva legyen az erőshítű igazi vallásossággal. Hazánk és felekezeteinek szerencséjére,

a vallásügyi kormányfő jelenleg ily kimagasló vezetők állanak. Ily rendkívüli tulajdonságokkal megáldott kormányfőriak, kik nagyműveltségük mellett is saját vallásuknak hű és odaadó fiai, csak tiszteletet kell érezniök azok iránt, kik saját vallásukhoz ragaszkodnak. Azok, kik saját felekezetük jogait biztosítják és a lehető legerősebb védfalakkal körülpítik, kell hogy a más felekezetek jogait is megvédjék és respektálják. Ha valaki őszintén és meggyőződésből vallásos, kell hogy rokonszenvezzon azokkal, kik szintén a pozitív vallásosság alapján állanak.

Biztos a reményem és erős a bizalmam a vallásügyi kormány jelenlegi vezetőihez, hogy az eddigi mulasztásokat helyre fogják hozni és meg fogják szüntetni azt a talán Oroszországban sem előforduló szégyenteljes állapotot, hogy más vallásbeliek ítélkezzenek azon, vajjon az én templomom, rituális fürdőm, metszőm vagy lelkészem az én vallásom követelményeinek megfelelő-e, vagy sem.

E helyen szükségesnek találok, egy csunya rágalmat, melyet vérbeli ellenségeink ellenünk felhoztak, visszautasítani és kellő értékére, vagy helyesebben értéktelenségére leszállítani. Előszertettel terjesztik rólunk azon hamis vádat, hogy a hithű zsidóság, illetve a vezetősége a mindenkori kormányok előtt görbül, azoknak hizeleg és minden önérték hiányában, uszályhordozója az egymást felváltó kormányoknak és változó politikai irányoknak. Ez egy neveléses, alaptalan hazug vád. Általánosan ösmert tény, hogy az orthodox zsidóság, de különösen annak vezetősége, az Iroda, Treforttal élet-halál harcztot vívott, sokszor emelt ellene panaszt a minisztertanácsnál, petitiókat intézett ellene a képviselőházhoz. Gyűlöletteljes és az orthodoxiát megsemmisíteni célzó ténykedései ellen többször fordultunk oltalomért jóságos, kegyes királyunk atyai szeretetéhez, hol is a kért legmagasabb segítség sohasem lett tőlünk megtagadva. Trefort maga látta szükségesnek 1880. évben a képviselőházban ismételt letagadni az orthodoxia elleni ellenséges szándékait, kijelentvén, hogy ártatlanul támadják és vádolják. A sok reminiscenciák közül csak egyet jegyzek itt fel: Egyszer véletlenül találkozott Trefort, a miniszter, Reich elnökkel a miniszterium lépcsőházában, többek hallatára megszólította és ujjával megfenyegette, azt mondá neki: „No, Reich, vigyázzon magára, már megint bevádolt, ennek rossz következménye lesz, még a bíróságnál fogom felelősségre vonni.“ Erre ő azt felelte: „Én azt mondom, Kegyelemes Uram, vigyázzon, ha bennünket békében nem hagy, nyilvánosan mindent, de mindent fogok bebizonyítani.“ Ez bizony nem

hétrét görnyedés volt. Hivatkozhatnám félmult dolgokra, halmaz tényekre, még élő tanukra, de csak rövidesen akarok egyet-mást jelezni, ugyanis azt, hogy midőn Berzeviczy alatt a szervezeti szabályzatnak sarkalatos pontja, a felekezeti választott bíróság köteles volta egy tollvonással el lett törölve. Jogos és érthető felháborodottságában e sorok írója egy másfélóra kihallgatáson bizony nem hízelt és azon tudatban, hogy egy nagy felekezet nevében és érdekében száll síkra, férfiasan, önértékesen védte felekezete érdekeit, a valódi nevével nevezte meg a törvénytelen, erőszakos eljárást, egyszersmind a könyörtelen védelmi harcztot jelentette be. Még sürgős, hivatalos ügyben sem ment el soha többé azon miniszterhez. Nyíltan és kertelés nélkül mondta e sorok írója az akkori miniszterelnöknek, ki őt a neologok országos irodájának elnöke útján magához kéretett, a küszöbön volt választások ügyében, hogy mindaddig, míg a felekezetet ért nagy sérelem reparálva nincs, semmiféle támogatásról szó sem lehet. Minden lehető és lehetetlen alkalommal, azzal hozakodnak még elő, hogy a most már szerintök törvénytelené vált kormánytól hízeltégek és ígéretek által értük el egy elkobzott jogunknak restaurálását. Ez perfid rágalom, nyilvánosan tanuskodom, hogy a nagyon gyakori hivatalos érintkezések alkalmával soha, de soha még nem is czélzott Lukács György valamilyen politikai szolgálatra és mi azt természetesen sohasem helyeztük kilátásba, ellenkezőleg, biztos tudomásunk van arról, miszerint a legnagyobb indignációval utasította egyszer vissza egy más oldalról hozzá intézett abbéli kérést, hogy irodánk útján gyakoroljon befolyást az iránt, hogy az orth. megyei bizottsági tagok egy főispáni installátiónál jelenjenek meg. Neolog testvéreink most egyszerre nagy hazafiak lettek, a kitüntetések, jó üzletek akkor örömmel fogadták a darabont kormánytól. De sőt az általuk most kiátkozott Lukács Györgytől hivataloskodásának utolsó napjaiban, még egy általános „zsidó hitközség ügyeit rendező rendeletet“ csikartak ki, a mely pedig, ha érvényre jut, merénylet lett volna az orthodox felekezet különállása ellen. A Gondviselés különös kegye folytán, a terv kivitele utolsó stádiumában hajótörést szenvedett. Miután reményük füstbe ment, most Lukács rendeleteinek megsemmisítését kérik, ha az ő akaratuk azonban akkor teljesül, az ő javukra szolgáló rendelet érintetlen szentség maradt volna.

Mi sohasem támogattunk kormányt önértékesből, magánérdekből, mert nem akarunk a felekezetünk révén, annak hátán emelkedni és öncélokot elérni. Egyedüli iparkodásunk, törek-

vésünk, felekezetünk javát előmozdítani, jogait fejleszteni és külön állásunkat biztosítani.

Felekezetünk, mint ilyen, politikával nem foglalkozik, csak nagyon ritkán, ha felekezetünk érdeke ezt különösen kívánja, tömörülünk egy politikai irány mellett, de akkor, ha ezt a vallásunk érdekében látjuk, egy emberként állunk.

A jelenlegi kormánnyal rokonszenvezzünk, mert egyrészt az a meggyőződésünk, hogy ez hazafias kötelességünk, lévén szerintünk a koalíció a jelenlegi viszonyok között az egyedüli lehetséges kibontakozási mód, másrészt pedig, felekezetünk érdekét és javát legjobban biztosítva tartjuk ezen kormánynál. Ha feltételezhető lenne, — ami teljesen ki van zárva — hogy bebizonyulna, miszerint csalatkozunk és a felekezetünk részére várt védelmet nem találtuk meg és különállásunkat, külön autonómiánkat ezen kormány részéről veszélyeztetve látnánk, bizony akkor nem haboznánk egy percig sem és felekezetünk védelmének érdekében most is a legutolsó lehelletig felvennénk a harcztot.

Ezt azonban a jelenlegi kormány alatt teljesen kizártnak tartjuk, azért a legnagyobb bizalommal várjuk a kormánynak azon intézkedéseit, melyeket a zsidó felekezetek ügyeinek rendezésében tennie kell és reményünk szerint tenni is fog.

Munkácsi.

A statusquo-szédelgés komédiája.

Valóban difficile est satyram non scribere! Nehéz, fölötte nehéz komolyan foglalkozni azzal a komédiával, melyet a neologok hetilapja most már a statusquo hitközségekkel rendez.

Az orthodox hitközségekben megkísérelt lázítás csufos kudarcztot vallott. Nyáradszeredánál és Lőte Jenőnél továbbra nem vihették. Nekirohantak az orthodox zsidó felekezet sziklaszilárd falához és nem a falban ütöttek rést, hanem saját becses fejük vérzik számos sebből. Ezekre a sebekre keresnek most gyógyító flastromot a statusquo hitközségek mozgólódásában.

Ipolyság a herold, mely a kibontott zászlót körülhordozta s szépecskén sorakoznak melléje a többi apró és nem apró szentek.

Immár felmaszírozott közöttük „*khiló kedausoh*“ Pécs! Nem bohozatba illő látvány-e ez? Pécs döntő szavát hallatja, mi helyes a zsidó hithűség szempontjából s mi nem! Pécs ez az irveem bejiszróel döntő véleményt mond, hogy orthodoxia és neologia közt nincs különbség! Aki ezen a jelenségen nem tör ki egetverő hatóában, annak bizony nincsen semmi érzéke a humor iránt.

Igaz, Déváról majd megfeledeztem! Ez aztán igazi kuruczgyerek. Ez erős kézzel nyúl hozzá a történelemhez s abból 40 évi tartalmat egy merész mozdulattal ki akar tépni, mely hősiesség még a mesternek is már sok, és az E—g. szeretetteljes hangon nyugalomra inti a kis vakmerőt. Ne olyan szilajon kis komám. Ne áruld el a te esacsogásoddal az igazi czélt!

Nem, nem, nem! Nem akarunk mi tabula rasát csinálni a zsidó felekezeti, vallási ügyekben. Mi szépecskén meg akarjuk hagyni az orthodoxoknak az ő eddigi területüket, csak a külső keretegységének ketreczébe akarjuk becsalni őket, majd ebben megszelidítjük őket, ha lehet kalácscsal, ha kell vasdoronggal.

Ezt a legintimébb dolgot fecsegi ki az Egyenlőség, mikor azt mondja: „*Számolnunk kell a helyzettel, mely azt javasolja, hogy kifelé teremtsük meg a teljes egységet, befelé pedig toleráljuk (milyen kegyes!) az idők folyamán kialakult képletet. Lehet, hogy valamikor annak megváltoztatására is elérkezik az idő.*” Köszönöm Egyenlőség, hogy erre megtanított!

Azaz engem, illetőleg minket semmire sem tanított meg. Mi tisztában voltunk, vagyunk és leszünk mindenkoron azzal a külső egységes kerettel. Mi éppen azért kárhoztatjuk azt a humbugot, melyet ezzel a neologok üznek, mert ez nem egyéb, mint a naiv, vagy tájékozatlan lelkek félrevezetése. Mi előttünk tisztán áll az a rettenetes kép, mely e külső egységes keret megteremtése után csakhamar előállana. De azért becses nekünk a neologok championjának e kilocsogása, mert a hiszékeny, de jóhiszemű emberek szemeit is felnyitja az ilyen együgyű lélek vallomása, egy pillanatra villámszerűen bevilágítván abba a nyaktörő mélységbe, melybe az orthodox zsidóságot belecsalni óhajtanák.

Ez a tanulság az egyetlen komoly momentum a statusquo rumlinak. Ezenkívül aztán csupa bohózat az egész. Mert milyen együgyűség kell ahhoz, hogy statusquo hitközségek kérik, óhajtják a Lukács-féle ilyen vagy amolyan rendeletének visszavonását? Mi köze a statusquo embereinek ahhoz, hogy az orthodoxok hogyan rendezkednek be? Mily jogon avatkoznak ők ama felekezet ügyeibe, melynek nagy küzdelmeibe sem az egyik, sem a másik oldalon részt nem vettek? Ők akik részint gyáva módon, a veszedelem idején testvéreiket cserben hagyták, részint mint álarozos tartalék csapata a vallási nihilistáknak a hithűséget nem nyílt sisakkal, hanem mindig orvul, mindig a kritikus momentumokban hátulról támadták? És most ez az álarozos sereg pózba vágja magát, hogy beleszóljon, komolyan, nyomatékkal az orthodox

zsidó hitfelekezet ügyeibe? Hát nem a komikumnak a csimborasszója-e ez? Tudniillik azt is, hogy „Egyenlőség“-ék és statusquo-ék nem voltak ám mindig olyan kebelbarátok mint most.

Mikor pár évvel ezelőtt a „furor autonómikus“ megszállta a statusquo hitközségeket s szervezetük kérdésében a Royal-szállóban gyűlést tartottak, Egyenlőségék befurakodtak ama gyűlésbe és olyan patáliát csaptak, hogy a hősök bátorsága inaikba szállt és úgy elfoszlottak, mint a felhő a napsugár előtt. Akkor nem tűntette ki az E—g a vágújhelyi hitközséget ugy, és annyira, mint most az ipolyságit, akkor a statusquókról nem mint a bölcsesség lovagjairól beszéltek, mert akkor még abban a balga reményben éltek, hogy a neolog vezetés minden édesgetés nélkül amugy isten igazában el tud banni az orthodoxokkal.

A statusquo mozgolódás mellett is neologjaink érzik teljes vereségüket, mert a kultuszminiszternek szemrehányást tesznek, hogy mért nem forszirozza ki az egység megalkotását. Sőt megfenyegetik a kormányt, hogy így meg úgy lesz ősszel, majd csapnak ők patháliát, akkor mikor a politikai fordulatok sokkal veszélyesebb pontokra állítják a kormányt, mint a mai.

Ez a fenyegetés, amellettt hogy nagyszerűen nevetséges, egyszersmind arcátlan is. Igazi uzso-rási tempó!

Majd ha nagyon megszorulsz, nyakadra vetem a kötelet. Kénytelen leszesz az uzsora kamatokat fizetni, mert kihasználom szorongatott helyzetedet. Ez egyformán nevetséges, bosszantó és felháborító. — Az Isten szerelmére kérem önöket neolog uraimék ama faji kotelék nevében, mely bennünket egybefűz, némitsák ei az ilyen hülye szószólóikat. Ne állítsák ilyen hornirt kijelentések által pelengérré a zsidó nevet, mely önöket is megillet, és ne engedjék lerontani azt a véleményt fajunkról, hogy boldondériákra nem kapható.

Hogy az E—g az elmúlt hetek szomorú tapasztalatai után is vakmerően azt füllenti, hogy az orthodox községek nagy és intelligenciában vezető része az egységes autonómia mellett nyilatkozott, nem lep meg bennünket. Egy álomkórostól (nem akarjuk mondani egy futó bolondtól) minden kitélik. Az ilyen ember a csiszolt üvegdarabokra megesküszik, hogy azok gyémántok s az ilyentől nem lepne meg bennünket az sem, ha közelebb azt hirdetné magáról, hogy őt szemelte ki Ő felsége kultuszminiszternek.

Aki ilyen, a világos tényekkel ellentétes állításokat koczkat, az az ember nagyon — de nagyon beteg, aki legnagyobb részvétünket érdemli meg, — de az efajta betegek garázdál-

kodásával szemben az állam a békés társadalom megvédésére bizonyos intézményeket létesített. Nem volna-e jó, nem volna-e czélszerű és az illetőre magára is hasznos a védelem eme eszközeihez folyamodni?

Ajánljuk az ügyet a humánusan gondolkozó nagy közönség figyelmébe. *Gábel Jakab.*

A hitközségek.

Régi bajunk, de a közelmúltban feltűnően jelentkezett amaz igen visszás helyzet, hogy a hitű hitközségek vezetői ellentétben helyezkedve az igazi vallássság szellemével, vezetésük alatt álló hitfelekezet jelle gével, kaczerkódnak az ellentábor irányával orthodox zászló alatt épen uszályhordozói lesznek a neológoknak.

Ez árulás!

Értsük meg jól! Vannak egyes emberek, akik mint ügyvédek, orvosok, gyógyszerészek stb. anélkül, hogy magánéletükben legesekélyebb jelét is adnák, hogy orthodox zsidók, mert szombaton csak úgy irnak, szivaroznak, kocsin járnak mint hétköznapon; a disznóhúst és a nyulgerinczet jobb izüen fogyasztják, mint a kóserhúst, hűségéből vagy szereplési viszketegeből mégis orthodox hitközségi elnökségre vagy legalább is előjárósági tagságra pályáznak.

A tömeg pedig nem gondolva meg, hogy ezen emberek milyen veszélyessé tudnak válni drága vallásunkra, megteszik ezen uraknak azt a szivességet, hogy beválasztják a zöld asztalhoz.

Az igaz ember, a korrekt gondolkozású egyén, ha egyszer ambícióját kielégítve találja abban, hogy embertársai megtisztelik bizalmukkal, kell, hogy önfegyelmzés által a saját egyéni nézeteit gondolkozását félre tegye és alárendelje magát választói elveinek és azon közérdeket szolgálja, melynek szolgálatába szegődött!

Ez különben a becsületesség és a tisztesség leg- elemibb fogalma!

Ámde az ugynevezett előkelő műveltség, a modern szellem és a neolog haladás erkölése egészen mást diktál nekik.

Nevezetesen azt, hogy a vezérürünek azért kell a kolompot a nyakába kötni, hogy a nyáját pásztor nélkül is oda vezesse, ahova neki jól esik, ahová neki tetszik.

Mert szemben a lekipásztorral, ellentétben a nyáj érdekével, ezek az urak úgy sáfárkodnak, mintha az egész hitközségnek hozzájuk kellene alkalmazkodnia és nem megfordítva.

Ez kuforrása számos hitközségben duló viszálynak, innen indulnak ki azután a végnélküli perek, tarkítva a közigazgatás illetéktelen beavatkozásával és végre miniszteri rendeletekkel.

Ez tarthatatlan állapot! Ezen csak úgy lehet igazán segíteni, ha a választás ellen beadott panaszok felül-

birálásában nem az illető hitközségek külön helyi szabályzata legyen mérvadó, hanem az országos általános orthodox szabályzat intézkedései alapján hozzák meg az illetékes tényezők korlátlanul itéleteiket!

Elvégre is önkormányzati joggal birunk, hát ha az illetékes forum egy választási ügyben se birjon itélkezési joggal, hát hol van akkor az autonomiánk.

Veszélyben a vallás!

Nem nevezünk hitközségeket, nem olvasunk névsort, de igen sokan érthetnek belőle, akiket megillet.

Hogy lehet orthodox hitközségi elnök az, aki talán egész életében, egyetlen tettel, egyetlen lépéssel sem tanította az orthodox zsidófelekezethez való tartozandóságát?

Metszőkérdéshez hozzászólni annak, aki nem kóser házat visz: az komédia!

Rituális fürdő ügyben dönteni annak, aki ebből az intézményből gunyt üz: az ámitás!

Megadóztatni szegény embereket oly adómmal, melyet maga a kivető vagyonos és gazdag ember nem fizet: az abszurdum!

Hát ne komédiázzunk tovább, legyen vége az ámitásnak, különösen pedig az önámitásnak.

A logika, a józan ész, a tisztességes becsületes gondolkozás mellettünk van és a magas kultuskormány is bizonyára méltányolni fogja álláspontunkat, mely nem más mint a régi törvény, hogy aki nem tud arabusul, az ne beszéljen arabusul és aki nem orthodox zsidó, az ne akarjon vezetni orthodox zsidókat. Punktum!

Választott bíróságaink pedig kell, hogy erős kézzel és kiméletlenül lecsapjanak ezekre az ámitókra és ott hol ilyen talmi orthodox zsidót beválasztanak a hitközségi előjáróságba s csak egy ember is panaszt emel azon a ezimen, hogy ez az ur nem vezet kóser házat, szombaton szivarozik, ir, kocsin jár, tele van a rovása a vallás megtörése megszenteltetésével: Semmisítsek meg a választást azon egyszerű okból, hogy az ilyen egyén nem alkalmas arra, hogy orthodox zsidó érdekeket védjen és orthodox zsidó szellemet képviseljen.

Ezek az urak pedig akik különben jeles fiskálisok, jó orvosok és hasznavehető patikusok, elégték ki nemes ambíciójukat azzal, hogy új és új reform zsidó hitközségeket alapítva, ott előlülő állásokra pályázva, diesőséges alkotásaikkal azzal rakják fel a koronát, hogy a disznó és nyulhusra vessenek ki gabellát.

Veisz Gáspár.

Egyesüljünk-e a neologokkal?

Valláspolitikai tanulmány.

Irta: *Fischer Fülöp*, rabbi Dévaványán.

II.

Miért vettük fel az „orthodox“ jelzőt?

Körülbelül egy évszázaddal ezelőtt a mindaddig a Misnah, Talmud és Poszkim autoritásának elismerésére nézve egységes zsidóság kebelében oly áramlatok

keletkeztek, melyek különféle, de főleg történetileg is kimutatható *külső* befolyások, valamint a korszak általános anyagelvű irányzata nyomán többé-kevésbé könnyíteni szerettek volna a tradicionális zsidóságnak a materialisztikus világfelfogással és törekvésekkel össze nem egyeztethető és az Európa többi népeivel való *teljes* összeolvadást meggátló törvényein és szabványain. A zsidóságot is a többi felekezetek mintájára akarták átalakítani. Az Izrael hűségess sarjadékának *egész* életét — a bölcsőtől a koporsóig — szabályozni hivatott isteni Tóra-törvényt, más felekezetek mintájára, egy külső eseménnyel és pompával elvégzendő templomi újatalkodásra szerették volna *redukálni*.

De a hagyományos zsidóság ellentmondott ezen újító, vagyis neolog törekvéseknek. És minthogy *Isten* által kinyilatkoztatott törvényeket lát a Tórában, úgy az írásbeli Tanban, mint annak hagyományos szóbeli magyarázatában, nem pedig emberi gondolkodás eredményeit, miként a neolog felfogás, — ellent is *kellott* mondania a neologok reformkísérleteinek.

Igaz ugyan, hogy az újítók táborában sincs meg egyezés a reformáció mértékét illetően. Sőt ellenkezőleg mély szakadékok tátonganak az egyes irányzatok között. Friedländer Dávid például, a reformereknek emez üreslelkű és üresfejű ősapja levelet intézett volt Teller, hamburgi luteránus főpaphoz és kijelentette, hogy hajlandó áttérni a keresztény hitre, ha elengedik neki a kereszténység alapítójának isteni voltában való hitet. De már Stern, a berlini reformhitközség megalapítója, megelégedett azzal, hogy az összes speciális zsidó vallástörvényeket nem kötelezőknek jelentette ki és az ősi szombatról a vasárnapra tette át a német nyelvű újatalkodást. Tovább: a míg a boroszlói rabbiszeminárium első igazgatója Frankel Zakariás (mellesleg mondva a pesti neolog „rabbi“-iskola tanári kara legtöbb tagjának tanítója) csak a szóbeli Tóra isteni eredetét vonta kétségbe, majd nyiltabban, majd burkoltabban, addig berlini kollegája, Geiger Ábrahám attól sem riadt vissza, hogy hirdetés szennyiratában, az Urschriftben, az írott Tórá-t is hamisításnak bélyegezte.

De mindemellett megegyezik egy dologban, hogy a hagyományos zsidóság által vallott törvények, szabályok, vallásos szokásoknak *összességét* nem ismerik el kötelezőnek, hanem kinek-kinek saját egyéni nézetére bizza, hogy ezt vagy amaz a törvényt elavultnak, és nem kötelezőnek tekintse-e.

Mindezen újabb, a régi, évezredek kegyeletétől megszentelt alapokról kisebb vagy nagyobb mérvben letért újító irányzatokkal szemben vette fel a hagyományos ősi zsidóság megkülönböztető jelként e nevet: orthodox vagy Sómre hadasz: a törvénytörzők meg megtartók, a törvényhűek! Tehát az *orthodox* elnevezés nem valami új vallásalakulást jelez, hanem ellenkezőleg, az *ősi* zsidósághoz ragaszkodó, az *ősi* zsidóságot megőrző felekezetet . . .

III.

Az 1868-ik évi kongresszus.

Szeretett magyar hazánk sem maradt ment az előbbi fejezetben vázolt újítási törekvésektől. Hazánkban is egyre-másra szaporodtak az olyan laikusok és neolog predigerek, kik a korral való haladás hamis jelszavának hangoztatásával tüzes csóvát dobtak Jákob házába. Ezen újító törekvések a 68-iki kongresszus szabálytalan uton létrejött többségének határozataiban, az u. n. kongresszusi szervezetben öltöttek testet.

Az emancipált zsidóságnak egyöntetű szervezésére ugyanis Eötvös József báró kultuszminister kongresszust hívott össze; e kongresszus 1868 december 14-én nyitotta meg tanácskozásait.

A zsinat létrejöttét, működését, tárgyalási módszereit, tendenciáit, átkos céljait megdöbbentő hűséggel, megrázó erővel, és szinte utólérhetetlen művészettel vázolta az aranytollú Gábel Jakab e lap első számában.

Elhibázott dolog volt ez a kongresszus elejétől végig; szerencsétlen csillagzat alatt jöttek létre határozatai.

Álljanak itt két, az orthodoxiával ellentétes álláspontot elfoglaló kiváló *neolog* férfiak szavai.

Kármán Mór 1868 október 26-án, hat héttel a kongresszus előtt levelet írt Löw Lipótnak, amelyben br. Eötvössel folytatott beszélgetéséről számol be neki s többek között ezt mondja: „A kongresszusra áttérve, azt felelé nekem, hogy ő már a (kongresszust megelőző) konferencia alkalmával észrevette, hogy ő maga, mint laikus és keresztény ember, többet ért az illető kérdésekhez, mint a meghívottak.“ (Péld. Wahrmann, Hirschler & Comp.) — — — „Szabad egyházi alakulásként — folytatám — az alsóbb rétegek, a községek szervezésével kell megindulnia, nem pedig a legfelsőbb egyetemes gyűlés inaugurációjával, melynek szabad egyházban különben sem adhatni minden községre nézve kötelező törvényhozási jogot. Eszélytelen dolog különben is oly gyűlésen, melynek kétszáznál több tagja van, oly kényes dolgot s kérdéseket feszegetni, mint aminőknek egyházi alakuláskor szükségképp szőnyegre kell kerülni, mert akár be akarják vallani, vagy nem, *én vallásbeli dolognak tartom még az egyház alakulásának kérdését is, minthogy különböző alapokból kiindulva, szükségképp különböző alakuláshoz kell jutnunk.*“

A híres egyetemi tanár ezen szavaihoz következő megjegyzést fűzi a hazai neolog rabbiknak egyik legkiválóbbja dr. Venetianer újpesti neolog rabbi. „A következmények igazolták Kármán felfogását, melynek különösen két pontja veendő figyelembe, az egyik — — a másik pedig az, hogy *vallásbeli dolgokat képez még az egyház alakulásának kérdése is* stb. Bármennyire igyekeztek s igyekeznek ma is a kongresszus sikertelenségét s a jelen sivár állapotok reménytelenségét személyes okokra visszavezetni, a valóság és a történeti igazság az, hogy az említett két pont volt az a kettős sziklafal,

melyen megtörték a szervezkedés előrehaladó hullámai.“ (Dr. Venetianer Lajos: A magyar zsidóság szervezetről. 8. o.)

De hiába, a kultuszminiszteri székben ülő ábrándos lelkű poéta, már mint br. Eötvös József azon édes illúzióban ringatózott — s egy költőnek sok minden megbocsájtható, — hogy a magyar zsidók egyetemes gyűlése igenis képes lesz a már sok fejlődést okozott problémáinak megoldására, mikép lehetne a körből négyzetet csinálni és vice versa, s hogy e heterogén elemekből összeállított gyűlekezet képes leendő a legélesebb vallásbeli nézetkülönbségek által elválasztott orthodox és neolog pártoknak mindkét fél jogos követelményeit teljesen kielégítő *egységes* szervezetet adni.

„Az egyházi ügyekre nézve azonban meg kell jegyezni, hogy e kongresszus a kormány által csupán az izr. vallástestületek külső szervezetének és hatáskörének megállapítására és a közoktatás rendezésére hivatott össze, a hitelvek és vallásának tanácskozásának tárgyát nem képezik.“ — mondta br. Eötvös József megnyitó beszédében.

De a míg a zsidóság körén kívül álló és ép ezért a zsidóság kebelében dúló viszályok nagy horderejét kellőképpen felfogni és értékelni nem tudó költő-ministernek könnyen elnézhető ez a kellemes illúziója, kivált ha tudjuk, kik voltak az ő „pártatlan“ szakfőfiai és informátorai, oly emberek, kikről — mint fentebb láttuk — maga a minister jelentette ki Kármán Mór előtt, hogy „*ő maga mint laikus és keresztény ember többet ért az illető kérdésekhez, mint ők,*“ — addig a neolog vezetőség újonnan tudatosan ignorálja a legkézzelfoghatóbb tényeket és legnevezetesebb ellentétbe helyezkedik az ennek megítélésére hivatott elsőrangú tekintélyek döntésével, midőn az 1906. évi június 11-én a kultuszministerhez benyújtott memorandumában páratlan cinizmussal azt bátorodik állítani, hogy a „kongresszus minden ezzel ellenkező irányú szándék legyőzésével mindvégig hű maradt“ a kultuszminister fenti programjához, s hogy „hozott határozatait ezt híven tükröztetik vissza. Nincs közöttük egy sem, mely a vallási és lelkiismereti szabadságot a legkisebb tekintetben korlátozná.“ Ezzel szemben *tény* az, hogy a hazai zsidó hitközségek óriási többsége *lelkiismereti* kényszerrel látott e kongresszus határozataiban, óvást emelt ellenük s a Sulchan Aruch alapján külön királyilag szentesített szervezetbe tömörült.

(Folytatása következik.)

Egyetlen szó.

„Hosszu élet.“ Ez sem határozott jó és így szintén nem tarthat igényt rokonszenyünkre. Akárhányszor beleununk, megcsömörlünk az élet rengeteg hazugságaitól, undorodunk a lét tömérdek felszégsegeitől. És hányszor csal meg bennünket az élet?! Sokan nyomasztó hatása alatt és émelyítő nyüegtől, élébe vágna a „végzet“-

nek. Erőszakosan hatolnak be a lélek börtönébe, hogy kibocsássák onnan a nyugtalanul dörömbölő foglyot. Nem! nem áldozom föl e nagyértékű szót a „Hosszu élet“ kedvéért.

És ime, lám csak! egész új gondolat villan meg elmémbe, ezikkázik végig agyamon. Nem vétkezem-e ajkaimmal, nem terhelem-e bűnnel lelkemet, ha önérdemen nyargalódom e szent pillanatban? Nem e volnék az önző emberek, a szó lekicsinyítő, megbélyegző értelmében vett, csupán kis világunknak élő embernek csufolt alakok inkarnációja, hogyha e szent pillanatot kicsinyes ézeljaimra szentelném? Vajjon nem szebb, nemesebb uton törtetek, ha népemnek áldozom föl e pillanatot; szenvedő lábbal tiport, ide-oda hányt-vetett népemnek, mely fölött a kinzó-gyötrő csapások szüntelenül tornyosulnak. Valóban azt teszem — határoztam. Némüljön el ajkam magamért. De hallassék dörgő harsogással, szeretett népem érdekében.

Ugy! de mit könyörögjek le nékiök? . . .

Ime, a csapások tengerözöne ólomsúlyként nehezedik gyöngé testalkatán. Életfentartásához szükséges legelemibb eszközök — számtalanok. Oh! egy gyöngé szó képtelen azt kifejezni. Anyagi helyzete legszánalmasabb állapotban megtépzva minden oldalról. Szellemi állapota, az őseredeti, hamisítatlan zsidó szellem, nemkülönben szüette, megfertőzött a folytonos alkalmazkodás, illeszkedés és asszimilációs kényszer fekélyitől. Népünk, mely ott állott a kinyilatkoztatás sugárözönének közepén, amely hivatva van lihjosz am szegilu mauechosz kóhánim vegój kódusch, hogy papi választott birodalom nép és szent nemzetség legyen; ez a nép megdöbbentő rohamossággal távolodik a Sinai hegy varázköréből, hogy belekerülhessen egy olesó hétköznapiság, egy gyáva megalkuvás, egy megalkuvó gyavaság szürkületébe. Küzdenünk kell külső, de még inkább belső ellenségeinkkel, kik hitvány, cinikus, sunyi módon lehelnek mérges büzt reánk. Szétszórvá a föld kerekességén, legkülönbözőbb betegségek martalékául vagyunk kitéve. És én nekem csak egyetlen szó áll rendelkezésemre. Mi legyen az? . . .

„Egyenjogosultság“ (minden vonalon). Biz ez sem fedezi illúziom. Ismétellen meggyőződünk, hogy egyes országokban, hol jogegyenlőségünk törvénybe van iktatva, legtöbb esetben az csak írott malaszt maradt és nem egyéb annál. Egyenlő jogokkal fölruházva sem javult mostoha sorsunk, nem enyhédt sanyaru helyzetünk. (Ha csak egy-két országban nem.) Tehát ez sem hozta meg a kívánt jót, a gyökeres javulást. A gyakorlati élet inkább kioktatott benünket, hogy nem ez utón várható javulás Izrael égő sebeire. Gyűlölőink leleményes találménye, egyéb ellensúlyozó torturát, kinzó eszközt fedez föl, mely jóval érzékenyebben, fájlalóbban vág bele lazán alapozott konstrukciónkba.

„Fölvilágosodottság.“ Volt idő, amidőn azt képzel-tük: az emberi elbutultság kiirtása, a szürkület és homály takarójának föllebbentése az agyagról, hatékony

balzsam, biztos ir sebeinkre. Bizton reméltük, mihelyt a fejletlenség esthomályában leledző kor, az előre haladottság az értelmiség fényfokára hág, legott összedülnék a Kasztrendszer szégyenletes válaszfalai. Szörnyen tévedtünk. Az értelmiség valójában, sereg-mennyiségű, eddigelé nem ösmert bajoknak szülőoka. Az értelmiséggel sem használtunk tehát.

„Testvéries együttélés.“ Haszontalan kívánság. Látszatos; esalóka délibáb. Elképzelhető e igazi együttélés, míg mérföldnyi távolságra elkülönítve egymástól, az exilium keserűségét izadjuk? Míg a profétánk által megjövendölt, oly nehezen várt kürt harsogása meg nem szólal, összegyűjtve a „szent nyáját“? És még egyébrt. Nem esztelenség, hallatlan abszurdum „együttélést“ emlegetni, midőn két meggyőződésében, szokásában, sajátágaiban egész valójában teljesen elütő párt áll egymással szemben? Az egyik közülük: az apai hamisítatlan, tradicionális hitéhez hűen, földalozóan ragaszkodó rész, a másika pedig: a vallásnak fittyet hányó, sőt mi több, azt egyenesen veszélyeztető, erew raw fajtájú, heterogén elemekből összeesinált tarka misch-masch takolmány. Ha ne add Isten! véletlenül e kívánság pattana ki ajkamról — juj de borzasztó e föltevés! — akkor „wehebethi oláj weaš ami Kelolo welo herocho.“ Éljek egy hasonlattal. Tessék elképzelni egy testvért, kinek leghőbb óhaja, legforróbb kívánsága karjaiba fogadni testvérét, de csak azért, hogy ölelésével kiszorítsa belőle a lelket. (Par nobile fratrum nemde?) Öntudattal használtam e szót „a lelket.“ A Tórárt értem alatta „ki hu chajenü weorech jömenu.“

E gondolatnál föleszméltem. Egetostromló gyönyörűség fogott el mellette. Így, most már tudom miből álljon a kívánság! . . .

Szemünk fényénél jobban féltett Tórákat veszély környékezi. Rettenetes a dolognál, hogy beléllenség intézi a támadást. Vagy mely zsidóan érző, szent vallásunkért hevesen dobogó szívet ne remegtetné meg, a stigmatizálhatatlanul roszakaratu támadás, melyet édes-mostoha testvérünk, vallásunk egyedüli végvára, védő bástyája ellen intézett. Majd ott lebeg lelki szemeim előtt, Ereb Jochenen ben Zékáj glóriaövezett alakja, ki a midőn nagytemplomunk lerombolásakor az ellenség által, összes javainkat veszélyeztetve látta: a győztes fővezér Neron által fölkéretett „kivánj valamit és meglesz adva.“ Hej mi mindent is követelhetett volna! és dehogy is jutott nekie észébe más kívánság mint „Jawne wachachumejoh.“ Hagyd békében Jawne városát és annak talmudtudósait! . . . Most tehát a midőn szintén reánk támadt a rut irigység öldöklő, gyilkos fegyvere, megfosztani, mi halhatatlan szentjeink leghőbb imája, egyetlen vágya volt, csekélységem sem esedezhet szebbért-jobbért, mint a nagy erab Jochenen „Jawne wechachomeoh“ vagy mondjuk ékesebben kifejezve, tágabb értelemben „thoruszeno hakdosoh“ szentírásunk épségben maradásáért.

Így legyen! — határoztam. Egyetlen még fönn-

maradt kincsünkért könyörgök kegyelmet. Mihelyt az ég fölnyílik, dörgő hanggal kiáltom bele a légürbe „thoruszeno hakdosoh.“ Minden egyéb semmivé törpül e „szó“ mellett. E szóért szentelem e (szent) pillanatot, érte könyörgök, esedezem. Megnyugtató szolgál legalább azon tudat, hogy nem fecseéltem el könnyelműen, hiábavalóan e főséges pillanatot.

. . . Egy tüzes villám cikázik most az äteren keresztül, majd átszeli az eget. Roppant ijedségemben attól tartva, hogy ez biztos előfutárja az égnylásnak, összeesve a földön terültem el. Ily állapotban; torkomat a meghatottság fojtogatta a pillanat nagyszerűségétől. Mégis egész valómmal, minden porozikámmal, legerősebb tudóhangommal kiáltottam bele az atmoszférába, ugy hogy valóságom minden megreszketett e hangtól „thoruszeno hakdosoh.“ Az egész táj pedig visszhangzó szavam egetverő sikoltással. „Thoruszeno hakdosoh.“

Tállya.

Rózsafa.

Sevuósz-történet.

Irta: Reiner Ignác.

Egy kedves barátom — szegről-végről valami atyámfia is — évek óta esalogat már, hogy menjek el egy ünnepre hozzá, az ő fatornyos falujába.

Most végre rászántam magam az utazásra. Sevuószra, legkedvesebb ünnepemre, lerándultam hozzá. Persze meglepetésszerűen.

No volt is öröm! Ugy fogadtak, mint valami eleven herezeget. Szegény ártatlan butorok között akkora felforgatást vittek véghez, hogy az embernek megesejt rajtuk a lelke. A boglyas kemenczét meg csak éppen azért nem lökték ki, mert — nem volt.

Engem pedig valósággal tejbe-vajba fűrésztöttek. Egyebet se tettek, csak köröttem sűrűgtek-forgotak. Igyekeztek minden gondolatomat ellesni, minden kívánságomat előre teljesíteni. (Már hiába hunyorgat olyan hamiskásan a nyájás olvasó, most az egyszer téved. Szavamra, hogy nincs eladó-lány a háznál!)

Mondom, hogy szinte a tenyerükön hordoztak vendéglátó rokonaim, de — mi tagadás benne, — én még sem éreztem egészen jól magamat náluk. Palástolni igyekeztem ugyan ezt az elégedetlen érzésemet, mert, látva azt a rendkívüli figyelmességet, melyet irántam tanusítottak, nem akartam kedvüket szegni. De az én élesszemű barátom mégis észrevette valahogy, és baráti, valamint atyafiságos kötelekeinkre apellálva, foggatni kezdett, hogy miben van hiányosságom, mondjam meg hátran, tiszta szívvvel, igaz szeretettel pótolják.

Nem szeretem a kertelést, hát nyitlam feleltem neki.

— Nézz ide kedves barátom — mondtam — kicsi gyermekkoromtól kezdve szokva vagyok, hogy sevuószkor minden fel van virágozva, bokrétázva. A

templom éppen ugy, mint a magánház. Othon, ami egyszerű lakásunkban, a vázák szebbnél-szebb rózsákkal vannak tele. Alig van ilyenkor miből inni is, mert az összes poharak occupálva vannak a virágok által. A falak, butorok, gerendák zöld lombokkal, galyakkal díszítve. Még a padlás deszkák repedéseit is tele dugdusuk illatos diófa-levelekkel.

Hát még a templom! Az meg valóságos lálványosság ilyenkor, a sok virágtól, koszorútól, melylyel az egész falu gyöngébb reménye, a nőnemű fiatalság — egymással szinte versenyezve — feldiszi és felelőzfrázza. Ez a szemet gyönyörkötető, lélekemelő elevenség, ez az üde, illatos lombátor, a virágzó, zöldelő, lüktető Életet idézi mindig fel lelkemben és egy jóleső, megelégedett érzés lopodzik szívembe. Ezért szeretem is a sevuósz legjobban az összes ünnepek között. (Ambár nem tagadom, hogy ebben a különös vonzódásban némi része annak a gyöngéd viszonyoknak is van, mely engem a *kipelikhez és turósdelkikhez* füz.)

És látod kedves barátom, ez hiányzik most neked. Mert egy szál orgona nem sok ugyan, de annyi sines se a templomotokban, se itthon, az asztalotokon.

Vendéglátó barátom nyugodtan végighallgatta panasomat, aztán komoly, rezignált hangon így szólt:

— Igazad van. Ebben a szép, lélekemelő zsidó szokásban, ami falunk kivétel képez. De önkéntes fogadás tilja, hogy nálunk sevuószkor, bármely zsidó virággal díszítse fel házát, avagy templomát.

Ha kíváncsi vagy a fogadás okára, azt is elmondok neked, noha nagyon szomorú história és kár vele elrontani a vidám, ünnepi hangulatot.

Hogy én hajlandónak mutatkoztam a történet meghallgatásra, azt minden szakember rögtön megítélhette azon körülményből, hogy szívarrá gyujtottam. Barátom követte példámat és midőn a finom, ünnepiszivarok ideális füstkarikákat kezdtek eregetni, közelebb húztuk egymáshoz székeinket, barátom pedig beszélni kezdett.

— Láttad ma a templomban azt a két megtört, sápadt, könnyező öreg embert egymás mellett, a két első mizraach-ülöhelyen? A magasabbik Klein, az alacsonyabbik Weisz. Vallásos, istenfőlő emberek, pedig igen vagyonosak. A grófi birtokokat bérelik már évtizedek óta, közösen, jó egyetértésben. Testi-lelki jóbarátok. Testvérek se szerethetnek egymást jobban. Talán szóváltás se volt köztük sohasem, ami nagy szó, ha az általános üzlettársakra gondolunk.

A jó Isten megáldotta őket bőven földi jóval, könyörületes szívvvel, derült, tiszta kedélylyel, csak egyet adott nekik nagyon szűken: szerető gyermeket.

Kleinnak egyetlen fia volt csak, Weisznek pedig egyetlen leánya.

Ideálisan szép gyermek volt mindkettő és ha a két atya, a porban hancuzozó gyermekeket nézve, néha egymásra pillantott, egy végtelenül boldog vágy esillant

ki szemükből: — e két gyermeket egykor közös frigyen együtt látni, szerencsésen, megelégedetten.

Mint a vallásos embereknél szokás, szándékuk megvalósítására az első lépést már igen korán megtették, amennyiben az alig 8 éves lánykát már formalisan eljegyezték a nem kevesebb, mint tíz éves gavalérral. Ekkor a Klein fiut beadták a városba tanulni.

Fogékony, éleseszű fiu volt és szépen fejlődött, ugy testileg, mint szellemileg. Tanárait sokszor bámulatba ejtette talpraesett feleleteivel. De mint a zsenik általában, ő is egy kicsit könyvüvéru volt, amellettt önfejű szinte a makaességig. Ha valamit eltökélt magában, azt keresztül vitte bármi áron, a legnagyobb akadálytól sem riadva vissza.

Állott ez különösen akkor, ha mennyasszonyáról volt szó. Nem kimélt ilyenkor se munkát, se fáradságot, se anyagiakat, de tervét keresztül vitte. És hajhászta az ujszerüt, a rendkivülit, a feltünöt.

Beszélik, hogy egyszer tudomást szerezvén róla, hogy mennyasszonya (aki nagy kedvelője volt a virágoknak) bemegey hozzá látogatóba a városba: az egész utat, ahol jönnie kellett, virággal hintette be. Az első hosszú ruhát is ő csináltatta mennyasszonyának, egy addig szokatlan kelméből: virág szirmokból.

Szóval olyan kedélyes, bohó fiu volt, mint azok a régi magyar mágnások, akik egy sikerült csinért, egy ujszerü ötletért semmit sem sajnáltak; akik egy ezresbankót gyujtottak meg és annak fényénél keresték a krajezáros hajtüt, mely tánczosnójük hajából kiesett.

És ez a természete volt veszte szegénynek.

Ugyanis egyszer — a tizenkilenczedik esztendőbe járt már akkor — hazajött ünnepelni sevuószra.

Akkor még divatban volt itt nálunk is mindent feldisznitni sevuószkor virággal, rózsával. Különösen a templomot szokták volt pazarul felbokrétázni. T. i. ez a falunkbéli hajadonok feladata volt, akik már azért is vetélkedtek abban, hogy egymást fölülmulják, mert aki a legszebb koszorut adta a Thórára az, az általános dícséreten és elismerésen kívül, a rebbeczentől még egy sajátkezüleg himzett, művészi kivitelü kötenyt is kapott, melynek értékét még az is emelte, hogy azt a kötenyt a boldog nyerő csak a lakodalma előtt való szombaton, az ugynevezett Forspielen vehette fel először.

A Klein-fiu azt akarván, hogy abban az esztendőben mennyasszonya nyerje meg a nevezetes kötenyt (mert hát nem lehet tudni! Hátha szükség lesz rá még ebben az évben?) — elhatározta, hogy ő most mennyasszonya részére olyan koszorut fog keriteni, hogy — nem is szólva a díjról, melyet biztosan megnyer majd vele — azt még a vármegye határán tul is emlegetni fogják.

Van ugyanis az itteni gróf virágos parkjában valami bolond nevü fa — ha jól tudom aloe-nek hívják — ennek az a még bolondabb természete van, hogy minden más tisztességes fától eltérőleg, csak száz

esztendőben virit egyszer. Igaz, hogy ekkor aztán kitesz magáért. Mert olyan szép virágot természet ilyenkor, hogy gyönyörűség ránézni. Hát még az illata milyen! Szinte megrészegíti, elbódítja az embert. Csendes nyári éjszakákon egy gyöngye szellő félmérföldre is elviszi. Mintha azt a száz évig felhalmozott energiát akarná egyszerre kiadni!

A szobán forgó esztendő egy ilyen évszázadforduló volt. Éppen akkor viritott az aloe a grófi kertben. És az a bohó, szeszélyes gyermek eltökélte magában, hogy ő ebből a virágból szerez egy nyalábot, koszorút kötet belőle és seuósz reggel meglepi vele menny-asszonyát, hadd vigye az el a templomba a ritka virágkoszorút mindenkinek csodálkozására és a díj-aspiránsok nem csekély meglepetésére.

Erev-Sevuószkor aztán elment a gróf kertészéhez és előre jelezvén, hogy a honoráriumra nem lesz panasz, kért tőle egy koszorura való a ritka virágból.

De mily nagy volt meglepetése, mikor a kertész kijelentette, hogy a világ minden kincseért sem szakít le egyetlen egy bimbót sem a fáról. A grófék ugyan nincsenek most otthon, de ha hazajönnek és megtudják (mert biztosan megtudják, hisz másnak ilyen virága talán az egész országban sincs) — ő a fejével számol érte. Legalább a fiatal gróf ezzel a kellemes biztatóssal bucsuzott tőle.

Erre ő nem készült. Azt hitte, hogy könnyen fog menni a dolog. Legfeljebb a kertész kerekét kell majd megkenni, azzal a bizonyos kenőccsel, amelynek állítólag nincs szaga. Arra számított is.

Most, hogy nem ment simán, más visszalépett volna a tervtől. De ő nem tehetett. Benne volt a vérben, hogy egyszer eltökélt szándékát bármi áron, bárminő eszközökkel keresztülvigye.

Rövid ideig még próbálta kapacitálni a kertészt, de midőn látta, hogy az konokul ragaszkodik kimondott szavához, fellobbant a makaeskodáson és indulatosan odavágta:

— Na hát én megmutatom, hogy nekem lesz abból a virágból!

És szemében daczos, véstjűslő fény villant meg. Aztán sarkon fordult és faképnél hagyta a kertészt.

* * *

Sevuósz éjjel van. Komor nyári éjszaka. Az égen felhők tömörülnek sötétben, feketén. Mikor egy cikláza villám egy-egy pillanatra széthasítja őket úgy tűnnek fel, mintha megtépett, összerongyolt gyászlobogók volnának.

A falu sötét utcáin magányos alakok suhannak végig. Jámor zsidók mennek a templomba virrasztani és imádkozni.

Egy azonban túl megy a templomon. Lassan félénken lépdel; idegesen tekintget jobbra-balra és kutató pillantásokkal igyekszik áttörni az éj sötétjét: nem rejt-e az valahol árulót.

Ez az óvatosan tovasurranó alak a Klein-fiu. Egye-

nesen a grófi parknak tart. Midőn a két méter magas kökerítéshez ér megáll; hallgatózik... Semmi nesze!...

Egy szempillantás és az ügyes tornász már át is vetette magát a kerítésen.

Most elindul az aloe-fa irányába. Már ott is van. Figyél, körülhéz... Semmi hang, semmi zaj... csak a szíve dobban nagyon sűrűn és hangosan.

Mint aki először megy lopni. Mert ő most lopni megy. Azonkívül az ünnepet is megakarja szegni. Tépní akar. Az édesatyja talán a zsolárt mondja ájtatosan, ő meg virágot akar lopni és még hozzá ünnepkor...

De most már ugys ott van; nem hátrálhat meg gyávan. Szégyelné gyöngeségét önmaga előtt.

És felemeli kezét, meg fog egy vékony galyat. Egy halk recsesenés és le van törve...

Ebben a pillanatban egy hatalmas dörrenés veri fel az ég esőndjét. Utána rögtön egy éles, fájdalmas sikoly hallatszik. A Klein-fiu szívéhez kap... összerogy... és meghal...

A kertész lötte le. Vaktában szíven találta.

Egy vitték haza holtan az aloe-fa alól. Egy letört galyacska, melyet hideg kezében görcsösen szorongatott két fésző, üde bimbó volt...

Az Élet fájáról is két reményteljes virág tört le éppen. Mert midőn mennyasszonya értesült haláláról, összeesett... meghalt. Megszakadt a szíve.

Csak ez a két szomorú öreg ember maradt meg közöttünk végtelen bánatával, tengernyi fájdalommal.

De virágot nem láthatnak azóta. Különösen seuószkor, a szerencsétlenség évfordulóján fájna ez nagyon nekik.

Ezért fogadást is tett a hitközség, hogy seuószkor soha se díszíti fel virággal a templomot, vagy a magánházat.

Ez kegyelet a holtak iránt és kimélet az élőkkel szemben.

Ez az oka annak — fejezte be barátom a szomorú történetet — hogy nem látsz nálunk, amint mondod, egy szál orgonát sem.

A hála.

(Orosz történet.)

I.

Enyészet sívár vidéke... sötét rémes éjjel... Borús az ég; vadul süvölt a szél, s mindent rombolva útján dulva rohan tovább. Dörög a menny, megreszkettette a földet... Böszön csap villáma a büszke tölgybe és megsemmisülve hever ezer szép virág a sárban. Villan szép vakító fénye és sísteregve nyitja meg az ég esatornáit.

Versenyt száguld a viharral egy lovas a sötét éjszakában. Apró lova tajtékozva viszi ez alakot a ghettó felé, melynek egyik hatalmas bérháza előtt megáll. Fellebbenti a szél köpöncjét és a villám lobbanása mel-

lett megláthatjuk ez éji-lovagot. Katonája ő a fekete-százaknak, ki immár a vérben nem lel többé gyönyörét, mert megállva a Ghetto házai előtt könyörtelen elszánt-sággal nyúlt zsebéhez...

Kint süvit a szél és kísértetiesen hallszik a csendes szobában a vihar tombolása. Rémesen kopogtatja egy láthatatlan kéz az ablakokat és bent a házak homályában alvó zsidók lázasan fetrengenek nyughelyeiken. Álmuk rémes lehet. Ők az üldözöttek, kik kétségbeesetten menekülnek nappal is a kegyetlen üldöző elől, éjjel sem pihenhetnek. Majd vad horda csap le hirtelen rájuk, meggyilkolják az atyáit, kihurezsolják szüzi ágyából az arát, hogy állatias vágyaikat kielégítsék, de vérszomjukat semmi sem csillapítva felkonozolják végül az ártatlan csecsemőket is, ittasan, kábultan vonulnak majd tovább, hogy más helyütt újból raboljanak, gyilkoljanak, gyűjtogassanak. És ha a pusztító vihar feltartóztatná is a fosztogatót, elvetemült hordát, nyugodtan az üldözött még sem pihenhet. Mert álmában tovább folytatódik a rémregény, melynek mi vagyunk élő, szenvedő hősei. A véres, halott társak álmukban is megjelennek és az alvó képzeletében nem szűn a szenvedés, a kín és a kegyetlenség.

De változik az álmkép, hiszen remél a zsidó! És a kint süvöltő viharból már nem az üldöző kaján vihorgása hallatszik. Mintha biztató hangot hozna valahonnan messziről egy-egy szélrohám, bátorságra biztatva az elernyedtet, a esüggedezőt. Sötét álma fényesebb lesz a szegény zsidónak; feltűnik majd a nap és felharsan a szabadságot hirdető kürt szava Czion ormain. És álmodik tovább, álmodik igazságról, jogról, szabadságról és álmában szövi tovább tarka ábrándjait. Míg egy hatalmas dördülés felrázza mély álmából.

Zavartan, meglepődve tekint az ablak felé. Kint hajnali világosság dereng. A házak tisztán látszanak, de mintha homályos árnyak játszadoznának az elhagyott utcán, majd kétségbeesítő vészkiáltásokat vél hallani, az ablakhoz rohan.

Tűz van!

Ég a ghetto. Ijesztő gyorsasággal harapózik tova a tűz e borzasztó szélvészben.

Sikoly, lárma hallatszik egy-egy égő házból. Az utcán hiányos öltözetben futkos kéztördelve, tanácstalanul egynehány ember. Majd megnövekszik a tömeg és hozzálatnak az oltáshoz.

Ott egy ember, egy öreg zsidó didereg összekuporodva, tovább tőle egy fiatal, gyenge asszony szorongatja karján két picziny gyermekét. Amott egy férfi vonszolja magával egy égő házból tőpörödött, tehetetlen anyját. Fent egy emeleten küszik egy fiatal ember, hogy elérhesse a kapu feletti erkélyt, melyről könnyedén lemászhat.

— Segítség! — sikolt szivszaggatóan egy asszony. Segítség! ott fent kis fiam... Ha Istent ismertek... Jaj, erőt!

Az asszony odafut az égő házhoz. A második emeleti ablakban kis fiacskája kétségbeesetten integet, és az anyja erőltlenül lerogy előtte.

Most kiválik egy férfi a tömegeből és elszántan rohan a gyermekért a lángokba. A nép némán követi tekintetével a bátor embert. Már eltűnt, de szempillantás alatt megjelen az ablakban és karjaiba zárja a gyermeket. Lángokon, üszkös fagerendákon keresztül rohanva hozza magával, a kis fiúcska látja, amint egy égő fára lépett és cipőjén keresztül lába perzselődik. De a megmentője most semmit sem érez, a tömeg üdviválgása közben átadja anyjának gyermekét és ő eltűnik az éjszakában.

II.

Enyészet sívár vidéke, sötét rémes éjjel. Borús az ég; vadul süvölt a szél, s mindent rombolva, útján dulva rohan tovább. Egy rémes sóhaj vonul keresztül a szélvészben. Benne egyesülve tombol milliók vad hörgése. Az elnyomottak szenvedése, a szenvedők kinja, a kínzottak fájdalma, a fájdalom véres panasza zokog a viharban és elfojtott düh, palástolt lázadás szaggatott hangja hallatszik a sötét éjszakában. Testet öltött rémes szellemek száguldanak a mély sötétségben, útjukban Életet kaszálva; a homályban kísértetek szállnak szerte-széjjel, kezökben az Irtás és pusztítják, rabolják, kinezák a zsidót.

Kint süvit a szél, zúg a vihar és bent a tömlő-czökben jajgat a kintpadra kikötve a rab.

Ott fekszik leszíjjazva egy öreg zsidó. Ujjából csöpög a vér, körmei kitépve, lábaira felhúzva a szoritó csizma és a csavar egy-egy lendítésére roppan rémesen a csont, husa már csak cszafatokban lóg testéről.

Körülötte állanak a pribékek. Elvetemült gonosztevő kifejezése ül valamennyiük arcán. Közöttük a vezér. Egy fiatal, alig 30 éves haramia. Vezényel és izzó vassal vének lángoló keresztet a zsidó hátára, majd egy pár fogát huzatja. A szegény öreg mindezt szívósan tűri és ajakát csak két szó hagyja el:

— Érted Istenem!

Hóna alatt gyertyával pörkölik, a zsidó szeme kidülled, irtózatos rángás torzítja el arcát, de csak tűri és hörög:

— Érted Istenem!

— Szorítsátok meg a csizmákat!

A csavar forog egyet. Irtózatosat bődülve hajlik mellére a megkínzott feje és alétan hanyatlik le a fapadra.

— Ennek alighanem egy kicsit eltört a lábszára.

— Húzzátok csak le a csizmát. Hadd lássuk.

És megvizsgálják a szerencsétlent. Cakugyan.

— No nem baj. De mi ez?

A fiatal felügyelő szeme megakad egy régi égési sebhelyen, mely az öreg zsidó talpán mutatkozott.

— Ej, talán valamikor már megizelte az orosz bürtönfelügyelők kedvteléseit.

— He, he, valószínűleg! — hagyta rá főnöke szavát az egyik pribék torz vigyorgással.

De tovább nézi a felügyelő e sebhelyet. És egyszerre gyermekkori emlékek tódulnak önkéntelenül emlékei közül elébe... valamikor régen... talán 20 évvel ezelőtt...

— Gyorsan az orvosért!

Nem alaptalan esodálkozással hallják főnökük szavát a hóhérok. Ámulatukban lábuk meggyökerezett és bámulva néznek a felügyelőre. Orvost hívni a kinzókamarába? Ez nem szokás.

— Hamar egy orvosért. Vaszilj szaladj! Ti pedig rögtön távozzatok.

És sejtelmétől megkapva, izgatottan kezd maga a felügyelő áldozata felélesztéséhez. Dörzsöli, melegíti, rázza a merev testet; enyhítő szerekkel kengeti véres sebeit... erős folyadékot tart orra alá. A zsidó megvonaglik... kísértetiesen fellángol szeme... ajkát egy gyenge sóhaj hagyja el... feleledt...

És körüljárta tekintetét a szobában... ott fekszik a kárpadon... körülötte azok a rettenetes eszközök... és újból szívébe hasít a nagy fájdalom... De erősnek kell lennie, bátran kell szembenézni a kínzóval... Érted Istenem...

— Mondjad öreg, mi azon égési seb, ott a talpadon?

Rémülten mereszti szemeit a zsidó hóhéra szokatlan kifejezésű arcára. Mért kérdezi ezt tőle?

Erőtlenül szaggatottan feleli:

— Egyszer régen... tűz van... éjjel...

— Tovább, tovább!

— Anya sikolt... elájul... gyermeke emeleten...

— Én voltam az! Bocsáss meg...

— Te...? Te...? — és túlvilági fénysugár tündökölt le a zsidó szenvedő arcáról. Óriási erőfeszítéssel felül a deszkán és irtózáttal meg boldogan néz a felügyelőre.

— Te...? Te...?

— Igen én... bocsáss meg... anyám meghalt... én kitértem... bocsáss meg...!

A zsidó még folyton ül ottan... még jobban ágaskodik és csak nézi-nézi kidülledt szemekkel az előtte térdelőt... irtózáttal és boldogan nézi... némán és ihlettel... a felügyelő pedig csak térdel előtte és zokog...

— Bocsáss meg! Bocsáss meg!

Ekkor belép az orvos. Odamegy a zsidóhoz. De meghökkenve lép vissza rögtön...

Ott ül féloldalt a zsidó... szemei nyitva... és néz, néz... de már semmit se lát. Meghasadt a szíve.

Mardochai.

„Nachlasz Zwi“ ...

Frankfurt a. M. junius elején.

Folyó hó 21-én ünnepli az itteni „Nachlasz Zwi“ egyesület (Verein zur Pflege jüdischer Lebensanschauung) a halhatatlan Hirsch Sámson Rafael rabbi z. l. születésének századik évfordulóját. Ezen esemény ad nekünk

alkalmat, hogy a zsidó egyesületekről, azok tevékenysége és ezéjairól elmélkedjünk.

Németország a zsidó irodalmi, vallásfejlesztő egyesületek, zsidó közművelődési és jótékony társaságok hazája. Egy falucsában, ahol tizenöt-husz zsidó család él, felülmúlja ezek számát az ott létező zsidó egyesületek száma. Ez talán túltengésnek nevezhető, de tény, hogy a legasszimiláltabb német zsidók között is virágzik az egyleti élet, ami őket némileg összetartja. Példának okáért, az angol vagy francia nyelvet is inkább „unter uns“ tanulja meg a zsidó fiatalember, zsidó társaságokban, egyetben. Ha az itteni „Nachlasz Zwi“ egyesület programját ismerjük, van okunk ezt az egyletet a számtalan többi közül kiragadni, a magyar zsidósággal megismertetni. Az egylet czime egy teljes programot ad, mely az egyesület fennmaradásának örökös létjogosultságot biztosít. A németországi hithű zsidóság, áldott emlékü regenerátorának, szellemi és erkölcsi újjáteremtőjének, a nagy Hirsch z. l. eszméit továbbfejlesztetni, ideáit megtestesíteni, örökigazságait a gyakorlati élet minden fázisában érvényre juttatni: ez a „Nachlasz Zwi“ egyesület programja, feladata...!

Bámulatos az az áldozatkészség, az ideális lelkesedés, melylyel ezen egyesület vezetősége feladatának magasztosságát, nagy horderejét a hithű zsidóságra nézve, felismerve, igyekszik ezen egyletet a közönséges nivón álló zsidó egyesületek fölé emelni, hogy magasabb szférájú szellemi feladatainak fokozottabb mértékben tehessen eleget. Az egylet főtörekvése mindenek előtt odairányul, hogy Hirsch rabbi munkáival ismertesse meg az ifjúságot. Nagyon helyesen, a Hirsch életfelfogásával, eszméivel igyekszik vertezeni a fiatal generációt, azokat tartja a legjobb, a legbiztosabb fegyvernek, melyekkel a hithűség várát szakadatlanul ostromló reform törekvések sikerrel verhetők vissza. A szokásos periodikus, a chanuka és purim stb. ünnepélyeken kívül Hirsch munkáinak rendszeres előadása, bibliai magyarázatainak megértetése, a híres „Choreb és a Tizenkilenc Levél“ kommentálása, magyarázása. mindennapi feladata a „Nachlasz Zwi“ egyesületnek. Ez az, ami a többi zsidó egyesület fölé emeli, ennek a körülménynek tulajdonítandó, hogy az egyesület helyiségei a frankfurti hithű zsidó intelligencia találkozó helyeivé lettek... Ahol a zsidó irodalomban, a tudományos világban névvel bíró ortodox (igenis ortodox!) kereskedők, orvosok, hivatalnokok, tanárok tartanak előadásokat, oda szíves-örömmel zárandokol a vallásához ragaszkodó ifjúság, ott nem lesz lelke ugynevezett liberális jelszavakkal — melyeknek a liberálizmushoz semmi közük — megmételtyezve.

Bennünket magyar zsidókat nagyon is érdekelhet ez az egylet — tanulás, okulás szempontjából... Hirsch rabbi z. l. születése századik évfordulója megünneplése a nevével viselő egyesület részéről, aktuálissá teszi, hogy rámutassunk, mily megbecsülhetetlen értékkel bír egy ily egyesület és pedig leginkább ott, ahol a zsidó szellem terjesztésére, ébren tartására szükség van,

ahol az elhintett mag termékeny talajra találhat. Nálunk — valljuk be — sok rabbi nemtörődömsége folytán nagyon könnyen férhet ugy a zsenge, mint a serdültebb ifjúság lelkéhez az ambíciózus, konfirmálásban, bérmálásban és meggyónásban nagy rekordot elért neolog lelkiatya; valóban szent missziót végezhetnek az ily szellemben vezetett ifjúsági egyesületek.

Vannak sász chewráink talmide chachomim részére, különféle „schiur chewra“ a talmudban kevésbé jártasok számára, csak a kereskedő, magánhivatalnok és tudományos pályára készülő ifjaknak kénytelenek közönyössé válni a Thora tanulása, fejlesztésével szemben. a zsidó régi és újabb irodalom irányában, mert erre való zsidó szellemben vezetett egyesület, az öigényeiknek megfelelő nincs. Ennek természetesen következménye, hogy a mégis tanulni akarók rendszeren a „felvilágosodott“ bibliakritikusok karmai közé kerülnek. Ilyen gyakran előforduló esetekben aztán alaposan gondoskodva van vallásos szülők vallásos gyermekeinek lelki szükségleteiről, mert csak természetes, hogy zsidó irodalom alatt a szegedi aranyszájú pap beszédei, avagy zsidó születésű szerzők operette-i, legjobb esetben a legújabb templomi „G. dur-zsoltár“ értetnek... Téves az a sokat hangoztatott felfogás, hogy ifjúságunk azon része, mely nem foglalkozott vagy foglalkozik tóran tanulással, ugysis közömbös minden iránt ami a vallásos élet fejlesztéséhez szükséges, ami a vallással szoros összefüggésben van. Ami ifjaknak lelkesedni tudnak, csak legyen miért és legyen, aki a lelkesedést bennök felébressze, szalmalángként elaludni ne hagyja, a lelkesedés tüzét bennük ébren tartsa. Példa erre a ezionizmus. Eltekintve attól az óriási irtól, mely bennünket a ezionizmustól elválaszt, be kell látunk, hány száz fiatal embert adott e mozgalom vissza a zsidóságnak, ha ugyan visszaadásnak nevezhető, hogy az eddig vallásától teljes mértékben idegenkedő hitsorsos ma büszkén mondja: „Én zsidó vagyok...“ a zsidóság egyetlen létfeltételét, a Thora szabályait teljesen ignaurálva. Ez éppen a ezionizmus veleszületett baja, de mi okulhatunk belőle és hatalmunkban áll a soha meg nem szünő zsidó lelkesedést, áldozatkészséget helyes irányba terelni. Ezt legsikeresebben ortodox szellemtől áthatott egyesületek, főleg ifjúsági egyletek létesítésével, azoknak anyagi és erkölcsi támogatásával érhetjük el. Nem szabad felednünk, hogy a hithűség legmegbízhatóbb garanciája a vallásos nevelés, melynek valódi ezélja csak akkor van, ha az később is ápolva leend. Második feltétele a vallásosságnak a tudás, mert mint bölcsseink mondják: Tanulatlan ember jámbor nem lehet...“

Alakítsunk tehát zsidó egyesületeket!

Gábel Sándor.

Tisztelettel felkérjük lapunk t. barátait, hogy az előfizetési díjat mielőbb hozzánk juttatni sziveskedjenek, ugyszintén arra is, hogy ösmerőseik és barátaik körében előfizetőket gyűjtsenek.

A hitközségek, egyletek vezetőit, valamint lapunk többi barátait még arra is kérjük, hogy mindennemű, a felekezetet érdeklő ügyről minket azonnal értesíteni sziveskedjék, legyen az hitközségi, egyleti, vagy másnemű közérdeklő ügy.

A SZERKESZTŐSÉG.

H I R E K.

Tett és gondolatok.

Kétfelé hadakozik e ezim alatt szevuosz alkalmából a budai neológ rabbi. Hadakozik egyfelől a kitérők és azok ellen, kik „az eleven eselekvéstől a felekezeti életben visszariadnak“ mint magát oly világosan kifejezi. Másfelől harezol a vakhít ellen, „mely szentnek ismeri el föltétel nélkül az ösök vallásos meggyőződését, amelynek csak imádkozni szabad, de bírálni sohasem“. Nem zsidó az — szerinte — aki vakon eselekszik, csak vallásos gyakorlatot követ, csak orthodox nevet visel (chie!). Fájdalmasan konstatálja, hogy nincs náásze, mert nincs veniszmá.

Nem veszi észre tisztelendő ur, hogy ez a kétfelé való hadakozás szoros nexusban áll egymással? Azért kell az elsők ellen védekezni, mert az utóbbiak ellen hadakozik! Igaz nincs náásze, de azért, mert a veniszmá az ön értelmében sajnos igenis megvan. Mert a megértés utjait önök egyengetik! Önök az isteni eredetű szent biblia kritizálói, önök, kik az ösök vallásos meggyőződését csak föltételeken, saját belátásuk szerint ismerik el. És ne esodálkozzék a hívőkön, mert azok igenis a maguk tanítása után indulnak. És ha a nagyoknak, a felekezeti élet előkelőségeinek ez vagy amaz, a vallási szabvány vagy törvény nem imponál, a hívőknek meg a másik nem imponál. Nem lehet itt distingválni uram! Vagy, vagy, aki bírál, aki kritizál, és csak azután eselekszik, annak nincs joga panaszkodni, hogy mások bírálata nélkül — nem eselekszenek!

És a felekezeti élet előkelői! Már kiket ön azok közé sorol! Bizonyára nem azokat az embereket érti ezek alatt, kik jámborságukkal, zsidó tudásukkal, lemondásukkal e ezimre igényt tarthatnának, oh nem! ezek ellen a becsmérés, a gúny fegyvere áll mindig készen az ön táborában. Önnek azok az emberek a felekezeti élet előkelői, kik a gyakorlati vallásos életből teljesen kivették, kiknek a rituálé nem kompetens, a tudomány, az ipar, a kereskedelem és művészet egyébként igen tiszteletreméltó alakjai, kik a felekezeti életben részt vesznek, és kiket önök adandó alkalommal mindig feldicsérnek, de vallástalanságukért megróni nem szoktak. És ha a gyakorlati vallásos élet négligálásának mentségére önök azt hozzák föl, hogy ma a tech-

nikai vívmányok korszakában az érvényesülés, az előrehaladás a korlátozó vallási törvények betartása mellett lehetetlen, hogy tehát a vallási parancsokat a karriérnek áldozatul lehet dobni, ne csodálkozzanak, hogy e nyomorult mimikri-theória végső következményeképp azok, kiknek a vallás a maga teljes egészében útját állja boldogulásuknak, azt ennek feláldozni nem haboznak!

Herczl Sámuel.

Szombathelyről írják nekünk. Az elmúlt seuoth ünnep mindkét napja hitközségünkben különös ünnepélyvel folyt le. *Kosztelitz Adolf* ur áldozatkészége egy új Thórát bocsátott a hitközség rendelkezésére, melynek ünnepélyes átvétele és elhelyezése *Benedikt Márk* főrabbi ur beszéde mellett az ünnep első napjának délelőttjén történt meg. Délután a hitközség egyik fiatal egyesületében a Zsidóifjak önműködő társaságában („Mevakse Taurah“) hitközségünk elnökét *Korein Dezső* urat hallottuk. A kiváló szónok a társulat hivatását fejtegetvén, a fiatalságot az igazi „mattan törára“ a tóra szent hagyományainkban gyökerező élet-felfogásra és életmódra buzdította, hogy így felkészülve, az álszidóság és az asimilálódás minden támadása ellenében helyüket derekasan állhassák meg. Szombat második napján tartott derasájában nagytudományu főtiszt. rabbi urunk megérinti azt az aktuális témát, mely jelenleg hazai zsidóságunkat annyira érdekli. Kifejezte hitét és bizalmát, hogy csak a jelenlegi állapot lehet az érdekünk és még *anyagi érdeki* is csak akkor lesznek megvédve, ha egyenesen és nyíltan haladunk azon az uton mint eddig, hogy a hívogató esábitó szövegeknek fel nem ülünk.

Az Egyenlőség ígértföldén, az egyfelekezeti és felekezeti béke hazájában, Németországban, annak is a metropolisában, Berlinben a *hagyományos zsidóság fentartására alakult egyesület* tartott a minap sok száz embertől látogatott gyűlést, hogy állást foglaljon a *németországi szabadelvű liga* programja dolgában. Dr. Lipschütz rabbi elnöki megnyitójában utalt arra, hogy a reformerek elkövetendő *bűneik rügyében* megfelekeztek már egy a zsidó törvény, mint az egyszerű zsidó érzés parancsoló szaváról. A nagy zeneszerző *Meyerbeer*, aki csakugyan nem számítható a vallási rajongókhoz, megengedhetetlennek tartotta az orgona használatát a zsinagógában. A reformerek azonban elzárkoztak ettől az elfogulatlan óvástól és ráléptek a zsidó hagyományok tagadásának lejtőjére, a melyen nincs többé megállás. Száműzték a zsidó nyelvet a templomból és betömtek ezzel egy hatalmas forrást, melyből elődeink tiszta zsidó életének folyama szakadt. Nem volt többé miért megtanulni a szent kűtfök nyelvét és a zsidó hovatovább elidegenedett a gondolatvilágtól is, melyet e kűtfök magukba zárnak.

A megnyitó nyomán a vallástanításról indult meg a vita, melynek befejeztével egy konkrét visszaélés tárgyában hozott határozatot a gyülekezet. Dr. Rosenthal és N. Zimmermann felszólalása után rituális fogyaszt-

tási szövetkezet alakítására kapott megbízatást az egyesület vezetősége. Végül határozatilag kimondta a gyűlés, hogy elveti s a zsidóság hitelveivel ellenkezőnek nyilvánítja a szabadelvű liga propagandáját, melynek dogmáiból csak mutatónak közlünk egynehányat:

„Az istentiszteletet a haladó kor követelményeihez képest kell átalakítani.“

„A vallástanításnak úgy kell végbemennie, hogy figyelemre méltassa a tudomány biztos eredményeit.“

„A törvények és tanok változandók s alá vannak vetve az időnek.“

„A szabadelvű zsidóság csak egyetlen dogmát ismer: *hogy egy az Isten; minden más törvény csupán az idő által adott törvény.*“

Az afgánok Izrael gyermekeinek mondják magukat s hagyományuk szerint ők a Tiglat-Pilassar assyr király által Helakból Habatból, a Jordan folyó mentéről és a méd városokból elűzött zsidó törzsek ivadéka. Szívesen hallják, ha ben-i Izraelnek nevezik őket, mert az afgán szó csupán földrajzi fogalmat jelent náluk. A szép fiziognómia tagadhatatlanul kedvez az egyébként megőrizhetetlen hagyománynak.

Heratban két nemes mohammedán család él, mely törzskötét Saul királyra vezeti vissza. E családnak egy-egy férfitagja mindig a Saul nevet viseli emlékeztül az állítólagos ősré, aki Izrael koronáját hordozta fején. Az említett két család mindegyikének megvan a maga palotája s az épületeket sok száz éveseknek tartják a városban. Lakóik mindmostanáig nagy zsidóbarátok és ritka jötekonyságot fejtenek ki. Gyümölcs- és gabona-termésüknek, valamint nyájuk gyapjának egy részét a szegények kapják, a mi a bibliai maaszerre emlékeztethet. Az izlám péntekjét nem jom-el-dsamának nevezik mint a többi mohammedán, hanem el-Sabtet-Kedsnak, s ez ismét a „Sabbath-Kodes“-sal mutat rokonságot. Ha valamely családtag megbetegszik, nagyon gyakran imát mondatnak érte a zsinagógában. Egy jóslat is száll náluk firól-fira, hogy fog majd jönni Heratba értük a jeruzsálemi zsidó király követe és visszahívja őket apáik hazájába, ahova azután nyomban megtérnek.

A szombati munkaszünet érdekében indítottak hathatós mozgalmat angolországi hitsorsosaink. Swarthling lord, a „federation of Sinagogues“ elnöke a kormányhoz emlékiratot nyújtott be, mely szerint „azok a zsidók, akik üzletüket péntek naplementétől szombat naplementéig zárva tartják, vasárnap délután négy óráig nyitvatarthassák az üzletet. Jellemző a vallásos és így a mások vallásosságát méltányolni tudó angol társadalomra, hogy legmagasabb körei helyeslik a mozgalmat, melyet számos püspök, köztük a canterbury-i érsek is rokonszenvéről biztosított. A kormány idáig nem tette ugyan magáévá a Swarthlings lord javaslatát, de megígérte, hogy azt a jövő évben újabb tárgyalás alá bocsátja.

Hebrew free Loan Association néven szép emberbaráti intézményt tart fenn a new-yorki zsidóság. Tizenöt évvel ezelőtt a jötekonny adományokból az Association egy csekély tőkét teremtett magának, melyből kamat- és költségmentes kölcsönöket nyújt az arra szorulóknak. Az alapszabályok szerint a társaság célja azokat a tiszteltreméltó egyéneket támogatni, akiknek önérzete alamizsna elfogadását tiltaná. A köl-

csönt az intézet kötelezvényre adja kereskedők kezessége mellett és heti törlesztés kötelezettségével. A bőseges adakozások folytán az Association tőkéje ma már 87.000 dollárra rug. E tőkéből az 1906. évben nem kevesebb mint 14.400 kölcsönt nyújtott összesen 372.000 dollár erejéig: pénzt tehát egy év alatt ötször forgatta! A kölcsönök 5 dollártól 200 dollárig terjednek. Tizenöt évi fennállása óta az Association 103.000 kölcsönt adott 2.285.000 dollár értékben.

Szerkesztői üzenetek.

K. S. sz. s. Kareolatait vettük, ügyesen vannak írva, még sem közölhetjük, mert olyanok sértődhetnek meg, melyeket most még kimélnünk kell. Más vonatkozású küldjön szívesen közlünk.

S. J. Helyben. Figyelmeztetése folytán olvastuk az A. J. R. Azonban még cáfolásával sem foglalkozhatunk vele lapunk belső részében. Mi Titánokkal harelunk, nem értünk rá legyeket hessegetni. Szegénynek úgy látszik, az abnormális meleg szállt a sok bajától ugyanis megzavart fejébe. Értelmetlen dolgokat hadar össze, Kassát-Pozsonyot említ, de mi rejlik ezalatt, azt már épeszű ember nem is gyaníthatja, mert nem történt ott különösen az iroda részéről semmi olyan, melyben még ő is józan állapotban gáncsolni valót találhatna. Nem követhetjük baráti tanácsát, hogy a szegény képzelődőt goromba kirohanásért és ferdítésért meglenyítsük, mert ugyan hová gondol! hiszen ha már szemtelen sem lenne és nem hazudozna, miben rejlenek a hírlapírói talentuma, más qualificationnal erre egy sem bír. Nem ösmeri-e azt az épületes adomát a magát kakasnak képzett örültről, kit egy okos ember az összes kakasi utánzásokról leszoktathatta, de a kukorékolást már nem akarta felhagyni, azt mondván, ha már ezt sem teszem, akkor mivel vagyok kakas! De komolyan szólva, — legyekre nem lövöldöznek öreg agyúkkal, nagyobb bárdoverekre tartogatjuk golyóinkat.

W. G. Debreczen. Köszönjük, — mint látni méltóztatik közöltük. A cionisták elleni cikkét nem kérünk. A bold. pozsonyi Gaon és hazánk összes nagyjai már évekkkel ezelőtt bold. Lipsitz nagynevű elnökünk iniciálására kimondta reájuk a sentenciát. Azóta már vak is láthatja hogy ez egy „Máko seló keszuva“, többet ártottak a zsidó vallásnak és hitűségnek mint a középkori üldözések és inquisíciók. Százazereknél megsemmisítették a hitet, a vallási érzést, de különben is az egy örület, egy fikció, komoly ember nem foglalkozik velük. A mi pedig azt a bolond ériát illeti, hogy gyűléstükhöz azért nem mentek az orthodoxok, mert, féltek a rachmonesz ébredésétől, — no ez éneket is nevétséges jól tudja ezen éleceske csinálója, már a közelmúlt saját tapasztalásból, hogy midőn a mások rachmonesz-ára szükség volt, azt nem a cionistáknál, hanem a kielezett orthodoxoknál találta. Bagyjuk a halottakat nyugodni.

Krausz Fülöp, Eperjes. Térészüke miatt csak a jövő számban jelenhetik meg.

Dr. K. H. Brassó. Szívükből köszönjük, majd legközelebbi számunkban.

A. J. Frankfurt a m. A dolgozat nagyon szép, a seuoth számhoz elkésve érkezett, de most is közölnék. azonban csak ha beleegyeznek, hogy a forrást megnevezzük, mert tudunkkal már egyszer megjelent a Dr. Majer regensbngi rabbi által szerkesztett Laubhüttenben.

Többeknek. Terünk nem engedte, hogy e számunkban verseket leadjunk, majd a közelebbi számokban iparkodni fogunk egyet-mást közölni, addig is köszönet.

Tauber Adolf Budapest ORTHODOX כשר VENDÉGLŐJE

Rombach-utca 16. sz. Elismert budapesti lelegegánsabb orthodox étterem
Kifűnő konyha ☉ Pontos kiszolgálás ☉ Kifűnő borok.

A kaszoszt illetőleg a budapesti főtisztelendő orth. főrabbi szolgálat felvilágosítással.

Vidéki vendégek számára új berendezésű elegáns tágas VENEDEGSZOBÁK állanak rendelkezésre. Villamos világítás. Mérsékelt árak.

Neuwald Illés utódai, VIII., Üllői-út 48.

SCHILLERS. ÉS I.

Budapest, IV., Királyi Pál-utca 12 sz.

Óra, arany-, ezüst- és ékszeráru-készítők.

Précíz munka.

Elismert szolid árak.

Arany, ezüst és drágakő beváltás teljes értékben.

Ezen lapra hivatkozók 5% árengedményt kapnak.

Papír, író, rajz, iskola, festő és tanszerek valamint levél-, csomagoló- és lemezpapírok nagy választékban.

Látéképes levelező-lapok és gyűjtőkönyvek.

KOHN SIMON

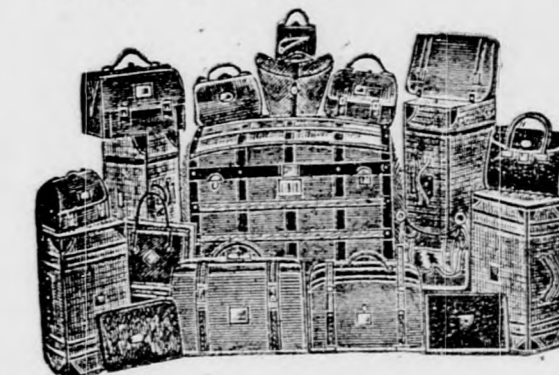
papír és szivarkahüvely-különlegességek raktára.

VIII. József-körút 10. sz.

Üzleti és jegyzőkönyvek raktára. — Nyomtatványok valamint könyvkötészeti munkák felvételnek. — Francia és egyiptomi hüvelyek nagy választékban.

Papek József Bőrönd és Bőráru Specialista

Budapest, VIII. Rákóczi-ut 15.

Utazási cikkek, bőröndök rendkívül nagy választékban, olcsó szabott árakban.

Árjegyzék bérmentve.

A vonatok indulása Budapestrol.

Érvényes 1908 május hó 1-től.

A nyugati pályaudvaron				A keleti pályaudvaron					
vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	délelőtt	vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	délelőtt
102	1	00	kel. ost. expr. v.	(Wien, Páris, Ostende, London)	318 ¹⁾	6	00	sz. v.	Hatvan
148	5	35	sz. v.	Rákospalota-Ujpest	28	6	25	sz. v.	Nagy-Kanizsa, Triest
122	5	45	"	Ersekújvár	1502	6	50	gy. v.	Kassa, Csorba
712a	5	50	"	Szeged, Szolnok	1002	7	00	"	(Fiume, Torino, Róma)
152	6	00	"	Gödöllő	302	7	05	"	(Pécs, Vinkovce)
4102	6	10	"	Esztergom	906 ²⁾	7	10	"	Rutka
5502	6	40	"	(Lajosmizse)	601 ³⁾	7	20	"	Ujvidék, Belgrád ⁴⁾
150	6	45	"	Rákospalota-Ujpest					(Gyulafehérvár,
1404	7	00	gy. v.	(Kecskemét)					(Máramarossziget)
104	7	55	"	Wien	1302	7	25	"	Fehring, Graz, Triest
154	8	00	sz. v.	Dunakeszi-Alag	10	7	30	sz. v.	Wien, Graz, Sopron
712	8	30	"	(Temesvár, Karánsebes, Bázias)	402	7	35	gy. v.	(Kassa, Lemberg,
131	8	45	"	Nagyvaros	320	7	40	sz. v.	(Máramarossziget)
112 ⁵⁾	9	05	"	Piliscsaba	908	7	45	"	Gödöllő
116	9	20	"	Wien, Berlin	906	8	00	"	Belgrád, Bród
153	9	35	"	Rákospalota-Ujpest	1508	8	10	"	Arad, Brassó
708	9	40	gy. v.	(Bukarest)	1005	8	20	"	Kassa, Csorba
508	11	15	sz. v.	(Bázias)	506	8	20	"	(Zágráb, Fiume,
156	11	25	"	Rákospalota-Ujpest	408	8	30	"	(Pécs, Bród)
139 ⁶⁾	11	35	"	(Kecskemét)	1708	9	00	"	Kolozsvár, Brassó,
704a ⁷⁾	11	55	"	Nagyvaros	306	9	15	"	(Munkács, Máramarossziget,
				Czegled	2	9	20	gy. v.	Stánszlau
					944	11	15	sz. v.	Rutka, Berlin
					20	11	55	sz. v.	Wien, Graz, Sopron

délután

704	12	05	sz. v.	Cegléd, Szolnok	610	12	20	sz. v.	Arad, Tóvis
104	12	10	"	Esztergom	8	12	30	"	Szombathely, Wien
160	12	15	"	Rákospalota-Ujpest	310	12	30	"	Hatvan
125	12	25	"	Nagyvaros	264	12	50	"	Bicske
162	1	10	"	Dunakeszi-Alag	322	1	25	"	Gödöllő
114 ⁸⁾	1	30	"	Piliscsaba	1304	1	40	gy. v.	(Fehring, Graz,
126	2	10	"	Párkány-Nána	1504	1	50	"	(Nagy-Kanizsa)
164	2	15	"	Rákospalota-Ujpest	912	1	55	sz. v.	Kassa, Poprad-Felka
116	2	20	"	Esztergom	602 ⁹⁾	2	00	gy. v.	Szabadka, B.-Bród
106	2	30	gy. v.	Wien, Páris	404	2	15	"	Arad, Bukarest ¹⁰⁾
120	2	35	sz. v.	Galánta	504	2	25	"	(Kolozsvár, Tóvis,
704	2	40	gy. v.	Bukarest, Bázias	22	2	25	sz. v.	(Szatmár-Nemeti)
730	2	45	sz. v.	Czegled	312	2	30	"	Bicske
534	2	50	"	Lajosmizse, Kecskemét	510	2	40	"	Hatvan, Szerencs
164 ¹¹⁾	3	10	"	Rákospalota-Ujpest	1902	2	55	gy. v.	Szolnok
106	4	10	"	Nagyvaros	904	3	20	"	(Eszék, Bosznabrod,
130	4	20	"	Szeged	1022	3	25	v. v.	(Gyékényes)
116	4	30	"	Wien	304	3	30	gy. v.	(B.-Bród, Belgrád,
108	5	05	gy. v.	Wien	524	3	50	sz. v.	Konstantinápoly
138	5	20	sz. v.	Szob	1004	4	10	gy. v.	Paks
124 ¹²⁾	6	00	"	Nagyvaros	18	4	30	sz. v.	Rutka, Berlin
168	6	15	"	Rákospalota-Ujpest	326	5	15	sz. v.	Gödöllő
124	6	25	"	Czegled	508	5	40	"	(Zágráb, Fiume,
72	6	30	"	Esztergom	308	5	55	"	(Róma, Nizza, Napoli)
118	6	40	"	Bukarest, Bázias	326	5	20	sz. v.	Komárom
169	6	50	gy. v.	Wien, Pozsony, Wien	508	5	40	"	Győr, Sopron
120	7	15	sz. v.	Czegled, Szolnok	308	5	55	"	Gödöllő
112 ¹³⁾	7	25	"	Dunakeszi-Alag	322	6	25	"	Kolozsvár, Brassó
710 ¹⁴⁾	7	35	"	Esztergom	916	6	30	"	Rutka, Berlin
706	7	40	"	Bukarest, Bázias	514	6	40	"	Pécel
110	8	05	"	Párkány-Nána	16 ¹⁵⁾	6	55	"	Kiskőrös
132	8	10	"	Esztergom	1706	7	05	"	Hatvan
110	8	30	"	Zsolna, Berlin	16	7	10	"	(Szeged, Bázias,
118	9	20	"	Wien, Páris	316	7	40	"	(Bukarest)
706	10	15	gy. v.	(Szeged, Bázias,	1912	7	50	"	Rákospalota-Ujpest
7	10	30	sz. v.	Rákospalota-Ujpest	328	8	15	"	Győr, Triest
114	10	35	"	Kis-Kun-Félegyháza	514	8	25	"	Hatvan
110	11	10	"	Nagyvaros	1510	8	45	"	Pécs, Bród
922 ¹⁶⁾	11	20	keleti expr. v.	(Belgrád,	1006	9	00	gy. v.	Gödöllő
204	11	30	kel. ost. expr. v.	(Konstantinápoly)	302	9	15	sz. v.	Bukarest, Stánszlau
				(Bukarest,	1306	9	25	"	Fehring, Graz, Triest
				(Konstantinápoly)	608	9	30	"	Arad, Brassó

A vonatok indulása Buda-Császárfürdőre.

déllelőtt				
1062	6	00	sz. v.	Esztergom
112 ¹⁷⁾	8	34	"	Piliscsaba

délután				
104	12	03	sz. v.	Esztergom
114 ¹⁸⁾	1	35	"	Piliscsaba
106	2	11	"	Esztergom
108	6	30	"	Esztergom
110	8	22	"	Esztergom

A vonatok indulása Budapest-Józsefvárosra.

délután				
334	7	00	sz. v.	Pécel

Érvényes 1908 május hó 1-től.

A nyugati pályaudvaron				A keleti pályaudvaron					
vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	délelőtt	vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	délelőtt
701 ¹⁾	12	50	kel. ost. expr. v.	(Konstantinápoly, Bukarest)	513 ²⁾	4	40	sz. v.	Tápiózező
143	4	08	sz. v.	Rákospalota-Ujpest	645	5	00	tszsz.	(Máramarad, Arad, Nagyvárad,
145	5	25	"	Dunakeszi-Alag					(Debrecen)
721	5	30	"	Czegled	333	5	10	v. v.	Berlin, Rutka
721a	5	45	"	Czegled	309	5	30	sz. v.	Hatvan
4101	5	50	"	Esztergom	707	5	45	"	M.-Sziget, Stánszlau
139	6	00	"	Nagyvaros	309	6	00	"	Belgrád, Bosznabrod
6505	6	10	"	Lajosmizse	607	6	05	"	Brassó, Arad
147	6	15	"	Rákospalota-Ujpest	17	6	10	"	Komárom
6701	6	20	"	Szolnok, Czegled	11	6	25	"	Wien, Triest
1407	6	35	"	Berlin, Zsolna	405	6	35	"	(Lemberg, Kassa,
217	7	05	tszsz.	Párkány-Nána	1505 ³⁾	6	50	gy. v.	(Máramarossziget)
709	7	15	sz. v.	Bukarest, Bázias	911	6	55	sz. v.	Csorba, Kassa
702a	7	25	"	Czegled	913	7	10	"	Paks, Tód, Eszék
149	7	30	"	Rákospalota-Ujpest	507	7	20	"	Kiskőrös
4103	7	40	"	Esztergom	1307	7	25	"	Brassó, Kolozsvár
117	7	45	"	Páris, Wien	319a	7	30	"	Graz, Fehring
5501	7	50	"	(Kecskemét,	311	7	40	"	Gödöllő
151	7	55	"	Gödöllő	501	7	50	gy. v.	Hatvan
131	8	10	"	Nagyvaros	1003	7	50	sz. v.	Bukarest, Brassó
713	8	20	"	Kis-Kun-Félegyháza	1509	8	15	"	Róma, Fiume
123	8	45	"	Párkány-Nána	509	8	30	"	Bicske
153	9	10	"	Dunakeszi-Alag	313	8	45	"	Csorba, Kassa
705	9	20	gy. v.	Szeged	1007	9	05	"	Szolnok
1403	9	30	"	(Berlin, Zsolna,	13	9	20	"	Hatvan
4105	9	55	sz. v.	Esztergom	911	9	40	"	Fiume, Bród, Pá
155	10	20	"	Rákospalota-Ujpest	307	9	50	"	Győr, Szekesfehervár
715	10	40	"	Szeged	5	10	15	gy. v.	Szabadka
119	10	55	"	Galánta	27	10	35	sz. v.	Berlin, Rutka

délután

157	12	05	sz. v.	Rákospalota-Ujpest	321	12	10	sz. v.	Gödöllő
159	12	55	"	Rákospalota-Ujpest	1005	12	15	gy. v.	(Napoli, Nizza,
133	1	25	"	Nagyvaros					(Róma, Fiume,
703	1	30	gy. v.	Bukarest, Bázias	609	12	25	sz. v.	(Tóvis, Arad,
103	1	40	"	Páris, Wien	301	12	45	gy. v.	Püspökáldány
161	2	25	sz. v.	Dunakeszi-Alag	7	12	50	sz. v.	Berlin, Rutka
163	3	00	"	Rákospalota-Ujpest	401	1	00	gy. v.	(Wien, Sopron,
507	3	20	"	Kecskemét, Lajosmizse	903	1	05	"	(Sombathely)
163a ⁴⁾	4	00	"	Rákospalota-Ujpest	601 ⁵⁾	1	15	"	Lemberg, Lwoocze
703	4	05	"	Szolnok, Czegled	1	1	35	"	Konstantinápoly, Brod
127	4	10	"	Nagyvaros	303	1	40	"	(Bukarest ⁶⁾ , Arad
4107	5	00	"	Esztergom	1901	1	50	"	London, Páris, Wien
155	5	30	tszsz.	Ersekújvár	1591	1	55	"	(Tóvis, Kolozsvár,
157	5	35	sz. v.	Rákospalota-Ujpest	1591	2	10	"	(Szatmár-Nemeti)
115	5	45	"	Nagyvaros	315	3	10	sz. v.	(Gyékényes, Eszék,
137	5	55	"	Wien, Berlin	21	4	10	"	(Pécs, Bród)
167	6	35	gy. v.	Bukarest, Bázias	323	4	40	"	Bártfa, Kassa
105	7	10	sz. v.	Rákospalota-Ujpest	15	6	35	"	Graz, Fehring
111	7	35	sz. v.	Wien	505	6	40	"	Hatvan, Szerencs
4111 ⁷⁾	7	35	"	Piliscsaba	307	6	55	"	Bicske
137	8	20	"	Nagyvaros	323	6	55	"	Gödöllő
169	8	35	"	Dunakeszi-Alag	3	7	00	gy. v.	Brassó, Kolozsvár,
125	8	50	"	Dunakeszi-Alag	305	7	10	sz. v.	Belgrád, Bród
107	9	05	gy. v.	Párkány-Nána	323	6	55	"	Gödöllő
711a ⁸⁾	9	20							